

Joško Božanić

U SJENI
GREEN HILLA

KARTOLINA IZ SAN PEDRA
U TRI LETRATA

OTOK OD JEZIKA U OCEANU MEGALOPOLISA

Ovako glasi jedna anegdota što sam je 1981. zabilježio u Kaliforniji, u San Pedru: Jedna stara Komižanka otišla kupiti postole i u *storu od postolih* pita *storama*:

- Dôjte mi jelnë poštole brôj trîdešet ì ošan.
- *What do you say?*
- Poštole brôj trîdešet ì ošan!
- *I don't understand...* – A ovâ štôro še cûdi: »Ovð će bît ovî dëbel nâ usî, ovð ne cûje«, i onâ će ti njëmu na svî glôš:
- Poštole brôj trîdešet ì ošan, ì ošan, ê!
- *Beg a pardon!*
- A žlò ti godîšće, koliko šî gðdíšć u Amèrike, a jðš nišî nâški naucîl!

Lingvocentrizam pionira ribarske industrije Kalifornije, ribara iz Dalmacije koji su početkom XX. stoljeća donijeli svoje umijeće ribolova i riblje industrije s Jadrana na američku obalu Pacifika, fenomen je koji ilustrira gore ispričana zgodica nastala u kontaktu dva jezika i dvije kulture koje će dugo vremena živjeti paralelno u San Pedru, ribarskom naselju stoljenom danas u golemu urbanu konglomeraciju megalopolisa Los Angelesa.

Verbalna reakcija ove žene, refleks je poništenja dramatične promjene koja se desila u njenom životu. Ona je, zahvaćena, strujom vremena iščupana iz svoje rodne zemlje, iz svoga otoka, iz svoga jezika, iz svog malog i preglednog svijeta, posvećenog navikom i običajima i sjećanjima na žive i mrtve. Ona se našla u svijetu koji nije njen i kojemu ne može pripasti te obrambenim refleksom brani jedini svoj preostali zavičajni prostor – prostor jezika. I doista ti najstariji doseljenici iz Komiže uspijevali su proživjeti svoj vijek a da im, kao ribarima, vezanim više za brod nego za tlo, znanje engleskog jezika nije previše nedostajao.

U San Pedru danas živi preko deset tisuća Komižana i njihovih potomaka rođenih u Americi. Komiška kolonija u San Pedru nastala je u vremenu kad je San Pedro bilo malo naselje na obali mora na pijesku kalifornijske pustinje, potkraj 19. i početkom 20. stoljeća. Pojava filoksere u Dalmaciji, koja će preko noći uništiti vinograde, bila je razlog velikom egzodusu u obećanu zemlju – Ameriku.

Kada je siromašni komiški ribar Martin Mate Bogdanović zaradio prve novce u San Diegu i uložio ih u tvornicu ribljih konzervi na Terminal Islandu u luci San Pedra godine 1917., početak će intenzivnija koncentracija komiških ise-

ljenika u ovom gradu na obali Pacifika. Svi su oni, uglavnom, počinjali graditi svoju iseljeničku egzistenciju u Bogdanovićevoj tvornici Star Kist, da bi mnogi kasnije kupili svoje brodove i otisnuli se na Pacifik, na golema prostranstva od Chilea do Aljaske i Zapadnog Pacifika. Oni su iz *starog kraja*, kako nazivaju svoj zavičaj, ponijeli iznimno znanje u ribolovnoj vještini i tehnologiji prerade ribe što postaje dragocjen kapital u uvjetima velikih mogućnosti što ih nudi Novi Svijet. Oni dolaze iz siromašne zemlje sa nevjerovatnom radnom energijom i disciplinom i postaju uzorni građani Amerike koji će postaviti temelje ribarske industrije najmoćnije zemlje svijeta.

Pored znanja i umijeća, potrebnih za opstanak u novoj domovini, ponijeli su sobom i svoj jezik, svoj zavičajni dijalekt, koji će za mnoge biti i jedini jezik sporazumijevanja. Taj jezik bio je sve što im je u novoj domovini od zavičaja preostalo. Taj jezik bio je njihov zavičaj u kojemu su se osjećali prisno i opušteno. Taj jezik je dakako uključio u svoj leksički fond brojne gramatički adaptirane amerikanizme, ali je, što je svojevrsan sociolingvistički fenomen, taj jezik ribara iz daleke Dalmacije utjecao i na jezik američkih ribara koji usvajaju od ovih doseljenika, superiornih u ribolovnom umijeću, mnoge ribarske termine, one kojim je siromašna ribarska praksa američkih ribara oskudijevala.

Drugi veliki iseljenički val iz Dalmacije zbio se poslije Drugog svjetskog rata. Bio je to veliki egzodus s istočne na zapadnu obalu Jadrana, s hrvatske obale i otoka u talijanske izbjegličke kampove odakle su ovi emigranti odlazili u prekomorske zemlje Ameriku i Australiju. Gotovo sva mladost Komize (između 15 i 25 godina života) pobjegla je pedesetih godina u malim barkama, često i na vesla, s rodnog otoka u Italiju s nadom da će u dalekom svijetu naći bolju egzistenciju od one koju su imali u svom zavičaju. Bio je to bijeg kroz rupu u željeznoj zavjesi totalitarizma, bijeg u obećanu zemlju, ali i bijeg u neizvjesnost i avanturu bez nade u povratak.

Dva lika ove drame, Jakomo Gundula i Bepo Malatija, poneseni ovom izbjegličkom strujom sa svog rodnog žala, dolaze pedesetih godina u San Pedro. Jakomo postaje radnik u tvornici ribljih konzervi, a Bepo je ribar na Pacifiku. Na kraju života njih povezuje samoća. Jakomo slabo čuje, a Bepo slabo vidi pa su oni dva kao jedan čovjek: Jakomo čuje Bepovim ušima, a Bepo vidi Jakomovim očima i tako njih dvoje *toke i voke po Pacifiku* (pričaju i šetaju po aveniji Pacific).

Njihov dijalog događa se u sjeni *Zelenog brežuljka – Green Hilla*, kako se zove lokalitet gradskog groblja San Pedra. Američki model sreće vrlo je snažno potisnuo u pozadinu međuljudskih odnosa istinsku ljudsku dramu. U istoj osobi iseljenika, koji je svoju mladost proživio u dalekom zavičaju i egzotičnom jeziku,

sukobljuju se dva svijeta, dva sustava vrijednosti, dva protivna principa. Likovi ove drame Jakomo i Bepo žive tu polarnost u sebi i u međusobnom odnosu. Jakomo je mimo svoje volje, snagom ljubavi za voljenu djevojku, ponesen iz svog zavičaja, iz male insularne organske zajednice od koje se nikada nije mentalno mogao odvojiti. Centripetalna sila tog malog otočkog svijeta, koje se ne može osloboditi, odredit će njegovu američku egzistenciju kao privremenost u čekanju povratka pa makar se taj povratak dogodio i poslije njegove smrti. Nasuprot Jakomu pojavljuje se Bepo koji je centrifugalnom silom otrgnut iz središta i ubačen u struju globalnog svijeta velikih prostora, intenziteta i količina.

Jakomo i Bepo potrebni su jedan drugome ne samo zbog nadomjestka oštećenih osjetila vida i sluha, potrebni su oni jedan drugome ne samo kao oči i uši, već i kao korektiv vlastite lišenosti, nedostatnosti, vlastita gubitka. Naime, dogodio se epohalni preokret sustava vrijednosti. Organska društvena zajednica više nije moguća, pa stoga nije moguć ni Jakomov povratak u zavičaj jer mali svijet, kojemu se želi vratiti, više ne postoji. Zato mu je potreban Bepo. Bepo je njemu više od prijatelja i sugovornika. Bepo je čuvar sjećanja i jezika zavičaja. On je ta Komiža koja više ne postoji, ona Komiža iz koje je Jakomo pobjegao u maloj barci u Italiju a zbog ljubavi prema Margariti koja će njega iskoristiti kako bi se domogla Italije i Bepa Malatije koji je sam bez nje bio pobjegao na drugu obalu Jadrana. S druge strane ni Bepo se ne može osloboditi gravitacije te male planete na kojoj se rodio, tog Exupéryjeva asteroida odakle je poletio u svemir Novog Svijeta u beskrajna prostranstva Pacifika. Zato mu je potreban Jakomo kao čuvar malih stvari, malih radosti, kao čuvar tajne zavičajne matrice koja ih je obojicu za cijeli život odredila.

Bepo ima retoriku kvantitativnih vrijednosti, on nastupa u ime logike globalnih procesa otvorenog i nikad dovršivog te posve nepreglednog svijeta. Jakomo je čuvar poezije zatvorenog, dovršenog i posve preglednog svijeta. Tu dualnost opet svaki u sebi nosi. Dogđa se ne samo interpersonalna drama. Dramu živi svaki pojedinac u sebi samome. Svaki od njih živi dvojnost različitog pripadanja, različitih identiteta, dvojnost različitih sustava vrijednosti.

Jedan je pustolov, kojemu je i ljubav prema ženi prepreka ostvarenju slobode, drugome je nikad ostvarena ljubav odredila životnu putanju – u prazno. Jedan odbacuje ljubav žene koja ga voli, drugi se ne uspijeva ostvariti kao voljen. A opet njih dvojica povezani su nevidljivom niti jezika. I jedan i drugi u oceanu megalopolisa obitavaju na svom malom otoku zavičajnog dijalekta koji zapljuskuju sa svih strana golemi oceanski valovi američkog engleskog jezika što mrve njegove riječi u pijesak zaborava.

Autor

U SJENI GREEN HILLA
KARTOLINA IZ SAN PEDRA U TRI LETRATA

L i k o v i :

- JĀKOMO GŪNDULA – Komižanin, penzionirani radnik tvornice ribljih konzervi *Star Kist* iz San Pedra, slabo čuje.
- BÈPO MALATĪJA – Komižanin, penzionirani pacifički ribar iz San Pedra, slabo vidi.
- MARJETĪNA MARY – nećakinja Jakoma Gundule koja povremeno dođe posjetiti barba Jakoma i urediti mu stan. Govori štokavski ikavski.
- MARGARĪTA – djevojka u koju je zaljubljen Jakomo, a koja voli Bepa. Pojavljuje se na sceni kao maškara na maskenbalu.
- BENJAMĪN – gardelin u kavezu.

LETRAT I.

PRVI PRIZOR

Living-room jednog samačkog stana u San Pedru (Kalifornija). Televizor, dvije fotelje, stol, velika slika Komiže na zidu, vaza s umjetnim cvijećem, velika krletka s pozlaćenim žicama, a u njoj gardelin.

JAKOMO (*U kućnoj haljini sjedi u fotelji s daljinskim upravljačem i bira kanale, dok u drugoj ruci drži kartonsku kutiju punu pomfrita, »TV lunch«, i dok gleda ruka mu prinosi ustima pomfrit; čuje se naizmjenično reklama, rock glazba, jurnjava automobilima, pucnjava, CNN-ov politički komentator, crtani film, pa opet treštanje rocka, a sve je pojačana tona jer Jakomo slabo čuje, scena traje jedan minut, a onda Jakomo ljutito gasi TV*): Shit! Somo kûrbe, lupèži, polišmeni, laživci, lûjke, batî ... Â, Benjamîn, (*obraća se ptici u krletci*) cà ti govòriš, â? (*I dalje jede pomfrit iz kutije i na slamku iz velike čaše pije cocacolu*). Bòje slûšot tÈbe nègo glèdot *television*. Ali slábo te cûjen Bènji, ništo sí mi se konfudîl, ništo sí slábe vòje. Ê, a cà tÈbi falî s mènõn, â? Îmoš šalõte, jednû šûhu smòkvu, kânapu u škafetîn i frišku vòdu švâku jûtro u bićerîn. A tî biš tîl letîť ù nebo, tÈbi je ovõdi tîsno, tÈbe ovõdi ne komodõ. Jê, Jê, Benjamîn, ma ù nebo je jâstreb ..., a vîdi kako îmoš lípi kajbûn ša pozlõćenim žícima, a nè kako u štõremu krâju, onè mõle tîsne kòjbe ša rûzinovima žícima. Â, cà govòriš? Ne komodõ te? Ê, nè biseš pâšt na baketîn. Šâl kâl sí se dõl ujõt, kâl sí põl na baketîn, šal štõj dî sí i dacèt (*od izraza that's it - tako je to*). Ê, a ðli je mèni bõje, i jõ son põl na baketîn, i jõ ìmon lípi kajbûn, da lípi, ê, ša pozlõćenima žícima, kânapè kòko me je vòja, e cocacole kòko me je vòja i coffee, ê. (*Viče*): A Marîjetna! Marîjetna! Je gotva tâ kafâ? Maryyyy!... (*Nitko se ne odaziva*) ... A jê, jê, ìmon i *television*, ê. Ôvo, dõli sú mi ovû škâtulu da pritîskon botûnè (*gleda daljinski upravljač*), povazdõn pritîskon botûnè, e, i glèdon, *facken*, ovè šîmije, ê, ovè lupèže, ovè kûrbe... A jê, mõgu glèdot i onè ca tumbõjû balûn krož ðbruc, i onè, *facken*, ca ubîjû jelnî drûge, ê, i onè kûrbe u, *facken*, Holliwoodu, a švè je sómo slîka, *you know*, švè je sómo ošûj, Benjamîn, a na cûdu se je i prošetât na Pacific Avenue, ê. Nõs dvõ smo u kòjbu, i tu nî slîka, *facken*, tu je žica, ê. A lípi non je kajbûn. Je tâko, Bènji? I ne falî non ništa, ni tvîcjega mlîkâ non ne falî... (*Okreće se prema vratima*): Marjetîna, Mary, hòće ta *coffee*, *facken*, dî sí?

MARJETINA (*javlja se izvan scene*): Evo me, sad će bit *coffee*.

JAKOMO: Îli sí žâšpola, *facken*?

MARJETINA (*ulazi na scenu, nosi u velikom plastičnom vrču kavu na pladnju sa šalicama, a u jednoj ruci drži pismo*): Bila san u yardu vidit ima li pošte. I evo pař mi se da vam je stiglo pismo iz Komiže. (*Daje mu pismo, a onda ulijeva kavu u dvije velike šalice na stolu i sjedne u drugu fotelju*).

JAKOMO (*s velikim zanimanjem gleda kovertu i pokušava pročitati ime pošiljaoca*): Kojě sú šâl novitôdi? A, good, ovđ je od brâta Pavulîna, ê. Bît će, *facken*, šigûro cãgod potrîba, ê? (*Gleda okolo tražeći naočale*): Ma đî son ih, *facken*, ... šâl sú bile ovđe? Ješî mi tî vîdila očôlè, Mary?

MARJETINA (*koja je sa stola uzela neki ženski magazin i počela ga listati, zajedljivo, s pritajenom ironijom*): A bît će se đîgod sakrile. Nikidan ste ih tražili po ciloj kući, a bile su van na očima.

JAKOMO: Đî sú bile?

MARJETINA (*vrlo glasno i pokazuje rukom nos*): Na nosu, na nosu su van bile!

JAKOMO: Môlo, tî bi še rûgâla ša barba Jâkomotom, ti hõćeš rěć da son jô rebambîl, da son îšal na kvašînu.

MARJETINA: Ne, samo vam želim pomoći. Kad vam nisu na nosu, bit će da su u žepu.

JAKOMO (*pipa se po dežpovima i nalazi naočale*): Vîdi, bđgati, kakđ sí tî pãmetna, ê (*nagne se prema njoj i poljubi je u obraz*), kakđ jô îmon pãmetnu nêputu!

MARJETINA: Hoću vam ja pročitati?

JAKOMO (*stavlja naočale*): Nî potrîba da mi tî štîješ. Ako šlãbo cûjen, nîšôn ćđrov. Fola bđgu, jđš poznãjen šlovã. (*Čita*): »Dragi Jakomo, mi šmo fala bogu dobro i źdravo što želimo i tebi, dragi Jakomo. Ovo ti pišemo da znaš da šmo primili tvoje pišmo. Pišeš da šî nan pošlal pet dolorih za Božić, pet dolorih za Božić. Šve je u redu. I tako ... i tako p... i tako pa... pa... pašaje vrime... (*Komentira*): A jô son, *facken*, mîšlil da ne pašojě, da štojî vrîme, *facken*, na mišto... (*Popije gutljaj kave iz velike šalice i čita dalje*): A što ćeš ... fala Bogu, kako še more! Eto, ribašćina je šve gora i gora..., eto ribašćina je šve gora i gora. Šlãbo še lovi. Fa-brika ne radi... (*Komentira*): Őštija, fãбрика še źatvorila! Őli sú onãmo švî polûđili?

MARJETINA (*listajući magazin*): A šta će jim fabrika, nisu ljudi da rade, kad njin daje karitas.

JAKOMO (*čita dalje*): Fabrika ne radi. Ložje propalo. Ni turistiht. Mlōdi ne obadāju za nōs štōre, nēgo još pitāju da jim mī dāmo. A odākle? (*Komentira*): Ma vīdi tī kojē novitōdi... (*Obraća se Marjetini*): A cūješ tī ovò, Mary, ā? A cūješ tī? Jīst, a nē rabōtot, ma bōga ti, a tī Jākomo, drāgi Jākomo, šāji sōlde, ê, ... Jērbo tēbi, drāgi Jākomo, rēštū dōlori na šmōkvu īsprid kūće, *facken!* Ê.

MARJETINA (*zajedljivo*): A pošaljite im, pošaljite, a ja da vam čistim i perem mukte. A? Da vam redim, da vam gren u spīzu, da vam kuham, a *money* njima!

JAKOMO: Mucì, Marjetīna, nēće bīt ni tēbi krīvo. A nī te cīli *week*.

MARJETINA: Zato van dojde ona Meksikanka za van donit spizu i malo uredit.

JAKOMO: Ma ca cē mēni Meksikōnka kal jo nīmon rāžgovora. A jē, jē, īmon Benjamīna. Pok jō i Benjamīn rāžgovōromo. Ōn mēni kantō (*imitira pjev gardelina*); a jō ga dīgod cūjen, a dīgod ne cūjen, ê, a jō njēmu govōrin i ōn me svē ražumī. Je tāko Benjamīn, ā?

MARJETINA: A imate i Bepota, i on vas posjeti.

JAKOMO: Ê, Bēpo, da mi nī Bēpota Malatīje, ne bī vīdil ni sūnca ni mīseca. Nēgo kako gardelīn u kōjbu, ê. Da mi nī Bēpota, s kīn bi jo tōkil (*to talk – pričati*), ša žīdima, ša gardelīnon, ā? Š kīn bi jō vōkil (*to walk – šetati*) po Pacifik Avenue?

MARJETINA: A šta vi mislite da ja mogu bit stalno uz vas? Po cili dan u *office*. A kad dojden doma bude mrak. A dica, a muž? A lipo san van rekla da idete u *rest home* (*rest home – starački dom*). Imaju i masažu i kino i bingo i sve imaju i... i fān (*fun – zabava*) jedan s drugin.

JAKOMO: A ondā te ne bī nīkal vīdil. Da bīngo, ma da bīngo... u *rest home*. I tī bi mēne u *rest home!*

MARJETINA: Maaa, nisam ja...

JAKOMO: I ondā, Jākomo imāli bište fān u *rest home*. Ša onīma lūdima, šempijōnima, rebambijēnima, jē, jē, imōl bi jō fān...

(*Zvoni telefon*).

JAKOMO (*podize slušalicu*): *Halo, who's there, halo, halo?* O Bēpo, tī šī... da, da... cā govōriš? ...Aaaa, Okej, okej... Mōlin?... šlābo te cūjen... e, e... e, e, ža... ža kōko?... A žā pul ūre. Okej, Bēpo, cēkon te. (*Spušta slušalicu*): Bēpo, Bēpo Malatīja, da će dūc žā pul ūre u mēne, ê, da će ga nevīšta dovēšt kārūn.

MARJETINA: Ajde, pročitajte to pismo dok on ne dojde.

JAKOMO (*stavlja očale i čita dalje*): »Penšija mala. Pri še je dobivalo od karitaš, àli, kakò je finil rât, ni tèga već nî. Kuvërta pùšća vòdu, vajàlo bi je poprâvit, a nî pinêž. Švè će pòc kakomudrâgo. A štò ćeš mòj Jākomo, pacèncija, još mào, pàk ćemo šalpât kavicòl od ovèga parangòlà. A kakò je tāmò? Kakò nâša Marjetîna? (*Komentira*): E, Marjetîna, Marjetîna. (*Nastavlja čitanje*): Je te slùšo?

MARJETINA (*listajući magazin*): Molite vi Boga za Marjetinu. Da se ja ne brinen o Vama...

JAKOMO (*otpije gutljaj kave pa čita dalje*): »Fala Bògu, bìt će švè dobrò, šòmo, Bòže, zdròvjo! Onò pinêž ca šî non bìl poslòl, Ìšlo je za grèb. A napravili smo i škanciju za tèbe.« (*Komentira*): Ža mène? Òštija! Grèb za mène!... A, Marjetîna, da šu i za mène napravili jelnù škanciju u grebù! À? Cà ti mišlîs obo tèmù? Da tí mène pòšješ u štòri kròj, barènko kad ùmren? À?

MARJETINA: Ma vî ste, Jākomo... ma sto van dohòdi na pamet... Rekla san ja da ste vi počeli...

JAKOMO: Cetardešèt ì pet gòdišc je jùšto, đùšt (*just – upravo*) *forthy five years, o Jesus Christe!* Cetardešèt ì pet gòdišc kako živîn u Amèrike. A jùšto za pèt dòn bìt će ròvno *forthy seven years* kakò šon utèkal iz Komîže gùcon u Itòliju. (*Diže se na noge i govori povišenim tonom, želi riječima dati značaj*): Na Poklàda, pedesèt i parvê, utèkli šmo gùcon pokùjnega Šòrgota iz Komîže. Tùcè òšan ùrih na kampanèl ol Komûne, a pokòljan Cùco govòri mèni, govòri: »Gùndula, tùcè òšan ùrih, dobrò jih žapâmeti, ovîh òšan ùrih. Vèj ih nèćemo cùt nîkal«. I òn je ùmor. I finil je na Green Hill. I nî vej nîkal cùl kakò tùcù ùre na komîški kampanèl. A neçù jih ni jò cùt. Barènko da mi je pašât u kâšu priko rîve komîške... Grê špròvud priko rîve, vènci ol jòprîne i pâlme, švirâju kornîšti u žlòtne pîrje, cùje še klarinèt, tùcù pijâti i batî u bùbanj, žvonî vèlu žvòno u crîkvu švètega Mikùle, a švît grê u špròvodu i špomînje še Jākomota Gùndule... È, Jākomo Gùndula...

MARJETINA (*uzrujano*): Ma šta to govorite, barba Jakomo! Ma ili ste... Barba Jakomo!

JAKOMO (*glumi komentatore u sprovodu*): ... È, Jākomo Gùndula, tû je onî Pavulîna Lokòrde starîji brât, tû je onî ca je švirîl klarinèt u Glàžbu... tû je onî ca je bìl provòl gùndulun utèc u Itòliju, pòk je na Švècu pîtòl: *Che paese, signori*,

ma che paese? ... i po tēmu su ga prožvoli Gūndula, Jākomo Gūndula iz Šan Pjētra...

MARJETINA: *O Jesus Christe!* Ma, ma, ma pročitajte to pismo već jednom da vidimo šta piše.

JAKOMO (*Sjedne. Stavlja naočale i čita*): »Āko želiš dā se u Komīžu u... ūko... ukopōs, īmoš dī. A pūno līpi grēb. Vīdi se iz njēga cīlo Vāla komīsko. Pūno līpi pōgled. A plōca je ol brōškega mrāmora. Oštāvili smo mīšto za napīšāt tvojū ime kal būde, i dātum. Šōmo Bōže ždrōvjo, bīt će švē dobrō, poždrāvi Marjetīnu i nekā non dīgod napīše dvī besīde. (*Okreće pismo jer je pisano sa strane vertikalno*): Ūmor je Tōne Takjīca, Mōte Makajīca, od pokūjnega barba Vīškota Mēštrapōvlova štarjī sīn, ūmor je Trēči.« (*Komentira*) Ma cō i Trēči je pōrtil? A kojē je onō ōn bīl, me pār dvadesēte? Īli dvaštiparvē? Nē, nē, dvadesēte! Jō sōn mlāji od njēga cetīri godīšćo...«

MARJETINA: Ma gledaj ti, ko bi rekao da *chichen* ni *healthy*, da ima puno *cholesterol*, da ih hrane spizon koja ima slabe *ingredience*... (*Čita dalje ženski magazin*), da su u *lab* pravili *experiment* na pantaganima... (*U isto vrijeme, paralelno, Jakomo čita pismo*).

JAKOMO (*glasnije čita pismo*): ... umōrla je Vicēnca Tavēlina... (*Komentira*): Brīžna teta Vicēnca... i onā je pōrtila. (*Čita dalje*): ...A ovōde se sōmo kōru radi pulītike... (*Komentira*): Ē, pulītika će von dāt žerāt, pulītika! (*Čita dalje*): Ōl kal je dūšla de-mo-kra-... de-mo... *democracy*, veće je štrānkīh nēgo švīta, a nīkur is nīkin ne govōri. A ca čēs, mūj Jākomo, pacēncija, za nōš još mālo... pok nēka še kōru, āli bīt će bōje, šōmo, Bōže, ždrōvjo... Pūno te poždrōvjo tvūj brāt Pavulīn. I nemūj noš žaborāvit, hōće se jōš pinēz za dofinīt grēb...« (*Komentira*): Da grēb! Da līpi pōgled! (*Obraća se Marjetini*): A ješi ti cūla, Marjetīna, da līpi grēb, da līpi pōgled, da še vīdi cīlo Vāla komīsko! A, cā ti govōriš?

MARJETINA: A slušajte što ovdī piše: »*Heart disease is the number one killer of both men and women in this country. More than ninety million American adults, or about fifty percent, have elevated blood cholesterol levels, one of the key risk factors for heart disease. The institute estimates that heart disease killed nearly half a million in ninethen ninety six.*...« A čujete vi ovo, barba Jakomo, da devedeset milijuni Amerikanaca ima povišeni *cholesterol*, svaki drugi Amerikanac, a da ih umire godišnje pola milijuna zbog *cholesterol*.

JAKOMO: I onako će noš vrôg olnîť prî ili pošli. Ê ne šmîs ovò jîst, ne šmîs onò jîst, u *chicken* je *cholesterol*, vîñð šacûvoj bøže, voćê se polijè òtrovima, ne šmîs pît, žbog ožôna ne šmîs na súnce, šal su i niki ožôn izmîšlili, ne šmîs u dvûrù pèć rîbu na gradîkule jërbo sušîdima šmèto dîm, pok žovedû vatrogâšce, a ondâ, na krâju finîs u škafetîn na Green Hill. Lîpo te izgorè kako pantagâna, a lûg ol tēbe u škafetîn na Green Hill, tð ako îmoš pinèž, a åko nè, è ondâ nî škafetîna, ondâ te lîpo butâju u jâmu i pokrîju zemjûn.

MARJETINA: Barem nema onih čempresa na groblju kako kod nas. Mene je strah onih čempresa i onih, onih spomenika brr (*strese se*). Pa onda svi u crno... a na Green Hillu je sve lipa trava, cvîće, male pločice s imenom i prezimenom, e... niti se ne vide izmeju trave... pari da je park, a ne groblje.

JAKOMO: Jê, parî Disneyland, šðmo falî Micky Mouse... Š onîn ušîma. Da dîli ùlažnice.

(*Netko zvoni na vratima. Marjetina se diže da otvori vrata te izlazi sa scene.*)

MARJETINA (*kliktavim glasom izvan scene*): *O nice to see you! How are you?*

DRUGI PRIZOR

Dolazi na scenu Bepo Malatija. Obučen u tipično američko šareno odijelo, pri hodu se pomaže štapom. Marjetina ga pridržava pod ruku i vodi ga do fotelje gdje je ona sjedila.

BEPO: *Good morning, good morning!*

JAKOMO: Oooo, Bèpo, tu šî ti! O ho ho!

MARJETINA (*pomaže mu sjesti*): Evo, barba Bepo, ovod, pomalo, nemojte past. Koji èete drink?

BEPO: Drink, a çâ ti Jākomo pîješ, â? *Coffee*? Nèçû *coffee*, òtrovl šon se od kafè, nèçû, dôj ti mēni jedôn *heiborn* s pûno lèda. Štavi malo veće *sven upa* (*seven up* – mineralna voda). Ma vîdi tí kojû tí šèšnu nèputu îmoš, â? Lîpâ je kako cvîće u pitèru.

MARJETINA (*briše prašinu s neke police*): Ma kð bi van povîrova? A dâ me ne poznâjete po glâsu, ne bîste ni žnâli kojâ san.

BEPO: Ma jò te ne môran vîdit, jò po glòšû žnôn da šî tí najš (*nice* – lijepa, zgodna) jò to žnôn po mòtu, po, po... a jê, jê i po òpipu se mðre žnât još bøje nègo oçîma. Ovî danâš mlòdi već ne pîpaju žènske, onî glèdodu, glèdodu na filmu,

glèdodu na Internet, glèdodu u Play Boy, glèdodu, a ne pìpodu. Šlùsol son na radio dà su njin šál izmìslili nìke rukavìce...

JAKOMO: Rukavìce?

BEPO: Ê, rukavìce, òvako štāvidu rukavìce (*pokazuje rukom*) i pūšte štrūju i parī njin še da pìpodu žènske i glèdodu u kompjuer, glèdodu.

JAKOMO: I govòriš, pūšte štrūju!

BEPO: E, štrūju!

JAKOMO: A kakò ih ne ubìje!

BEPO: Kakò ih ne ubìje? Ma ubìla ih je! Nīmāju već vòje ni za žènske...

JAKOMO: Ma cò i tò su izventāli, da še mòre pìpot na štrūju?

BEPO: Jê, jê i tò su izventāli! Jê! Ti šidìš ovòde i glèdoš u kompjuer i pìpoš onū na New Zeland ìli u South Africa. Ê, onū. A onū ca je blížù tèbe ne pìpoš, ê. A jò son vèce pìpol nègo glèdol... i to bèž rukavìcih.

MARJETINA: A jê, pūno ste pìpali na *tuna-boat* po Pacìfiku... (*smije se pa odlazi donijeti piće*).

BEPO (*govori Marjetini koja odlazi*): Žnòs tí, mòlo, da son jò trī ženè promīnil. Nè žnoš tí kojī son jò berikīn... Â Jākomo, *how're you? What're you doing?*

JAKOMO: A kakò son, *facken*, kako gardelīn u kòjbu. Ovò trī dōna te nī! Nīmōn še ś kīn prošētāt. Nīmōn ś kīn tōkit (*to talk – razgovarati*). Jò i Benjamīn u kòjbu i ca cū... voćin (*to watch – gledati television*, kako papagālo na pālicu.

BEPO: *Sure*, a ca bīš ti tīl, da šèdeš u kāru (*car – auto*) i u Las Vegas. Finīlo je tò za nòš, mòj Jākomo. Da mi nī nevīšta bìla dōbre vòje jūtruš, ne bì ni šāl dūšal do tèbe.

MARJETINA (*donosi piće Bepu*): Èvo, barba Bèpo, vaš *heiborn*... (*U tom trenutku čuje se zavijanje automobilske alarmne sirene. Ona napeto osluškuje*). Ovò je sigūro mòj, ovo mòj lāje...(Uzme iz džepa daljinski upravljač, izlazi na prozor, *Jakomo i Bepo je začuđeno gledaju dok ona daljinskim gasi sirenu*).

BEPO: A cà je to, Marjetīna, kojā še je dežgracijūn dogodīla?

MARJETINA: A ovò pròjde tròk (*truck – kamionet*), mālō zatrèse, a mojā kāra ìma alārm, āko je dotākneš, òdma lāje. A tròk mālō zatrèse pa mìsli da su lūpeži i òdma lāje. A òvdi ìmam ovī botūn, s njīn gāsīn mojū kāru, a ovī đrugī tò mi je za kāru od mūža, a pèsto dđlorih smo plātīli, āli smo sād sigūri. Čīm je kò dotākne, òna lāje. (*Odlazi sa scene*).

BEPO: Ma vidi ti ca šù, kûrbe, izventali! Ovako nikidon nevišta me vodila u likorâ i jô son se máló fermól da se olmòrin i našlonil son se na jelnu kâru, a kâra pòcela lãjot, srîca njúj opuštila, pòcela trûbit, šerêna trûbi, trûbi, a švâk se okriće... »Ža onû gûšpù od Kârmena, ca sî ucinil!« – nevišta će mèni – »Šâl će mišlit da smo mi lupèži!« Ca jè ovò dūšlo bit, mûj Gûndula, kojî su ovò meròkuli! Covik ne smî vèć ni pûtèn hodit. Švi mišle da si lupèž.

JAKOMO: A imāju i pròv. Ca će poštèni covik u San Pedro na *street*. *Street* je za kâre, za tròke, za houmles (*homeless* – *beskućnika*) i za lupèže, a nè za poštèni švit.

BEPO: E, e, a poštèni lupèži vòže se u *cadillac*! Ma je ovò lûdi švit! Jùtruš kal smo bìli u kâru na *San Diego freeway*, cùjen na redio da se máška pòpenjola na pâlmu u Santa Monica. I máška mjaũce iz pâlme, mjauuuu, ne mòre se kalât, mjauuuu, mjauuu, mjauuu...

JAKOMO: A bit će išla za gùšćericun, i gùšćerica nãpri, a onâ za njûn.

BEPO: Na redio òlma da bídna máška, da vajò špòšit mášku. Dohòdi òlma *fire brigade*, stovjãju mrízu da ne bì máška pâla, pènju se na pâlmu i špašijû mášku, ê, srîca njuj opuštila. Ma kojâ alegrija, *you know*, jòvjo se švit na redio, švâk kuntènat, švi žafòljû vatrogãscima, *yow know*, žafòljû njin da su špòšili mášku...

JAKOMO: Jê, jê, a u Down Townu *homeless* špídû na *street*. Obo jûdima ne govòridu da žimi špídû na *street*.

BEPO: A neka špídû na *street* kal nècedu da rabòtodu. Bògati, nè rabòtot a da njin mi dojemò nekâ onî mògu lokât i drogírât se.

JAKOMO: Ma jê, jê, ali ìmo i bídnega švita.

BEPO (*digne se sa stolice da bi izgovorio važnu misao*): Žnòs, ti, Gûndula, kal son jò dūšal u Jamèrike, ša dèšet ovih mojih pãrstih, ovèga mi žlãmena, dūšal son u pokûjnega Šòrgota kùcu, na Trinajèštu, a teta Beljamîna sídi za stolèn. Kakò da je šâl vîdin pokûjnu. Kakò da je šâl vîdin... Bòg njun òl pokûj. A onâ me glèdo i govòri mi: »Ma ca sî mi, sînko, dròg, ma lîp sí, ma šèštan, ma jòk sí, ali žnòs sînko, jelnù stvòr cu ti rèć. Dobrò me slùsoj. Ovâ zemjã ti je, sînko, šveto i proklèto! Kakò je vãzmeš. Šal se mišli!« Nìkal nećû tû bešidu žaborãvit. Žnòs ti koliko je mèni pùtih ta bešida dūšla nã pamet! ... Šveto i proklèto... Amèrika: jûdi bež òšjećaja, cvíce bež vònja, a nòjbojo zemjã na švitù. Nìti te kû pïto ni ca

šī ni koji šī. Nīkur te ne pīto ješī ti Bèpo ìli sí ti Gūndula, ješī ti Lokōrda ìli sí tí Šnjūr, je še pletěš na prodīl, i jē ti nōna iz Mōle ìli iz Věle Bōnde. Švāk te pīto je ti žnōš rabđot i je ĩmoš želēnih. Želēni ti je nōjboji prījatej. George Washington! Šlika njegōva!

JAKOMO: Jē, jē, *in god we trust!*

BEPO: Jo vėće vōlin māšku nēgo līnega covīka! Āli da šon jō bīl tāmo, kal šu onū māšku kalāli ša pālme, bīl bi njuj jō dōl nogūn u kùlin.

JAKOMO: Jē, pok biš finīl u parzūn.

BEPO: Ĕnti bōga, da māška! Ma da māška! Da māška mōre rašplākot pūl Los Angelesa!

JAKOMO: A bīt će vecerās šīgūro i na *television*. Vajāt će glėdot.

BEPO: Jōš bi mōgla dobīt ũlogu u kojěmu filmu u Hollywood!... Āli koji trāfik (*traffic – promet*) jūtruš na *freeway*. Lakđ je mēni prī bīlo dūc do tēbe kal šmo žīvīli na *Gaffey Street*. Mēni je do *Pacific Avenue* bīlo dvōdešet minūtih. Jō bi pomālo šćōpēn švė už krōj dūšal do tēbe.

JAKOMO: A šāl ne mōreš ni šćōpēn ni kārūn!

BEPO: A līpo je, līpo je u Santa Monica. Šōmo, jō šon u Santa Monica kako i tvūj Benjamīn. Nī š kīn ni dvī bešīde progovorīt. Švīma je *hurry!* A jō šon po cīli dōn dōma, vartīn še đkolo ověga mūga šćōpā kako papagālo. A jē, jē, odvedē me nevīšta koji pūt i u *Senior Cityson Club* i ondā igrōn bīngo. A vrāga jō igrōn, kal ne vīdin brōjeve na kartėlu. Nēgo prījateji ža mēne igrāju.

JAKOMO: A i jō šon hodīl u Senior Cityson Club ovōde u Pidro na Őšmu, āli mēne tō ne žanīmo.

BEPO: A dvīšta noš igrō. Dvō pūtā na šetemōnu. Šūtra ĩmomo obīd u Klōbu (*club*). A koji pūt je obīd i u *Mary Star*. Ondā ĩmomo fan (*fun – zabava*) jedōn ša drūgin i tāko ti pašōjē vrīme. Filmove ne glėdon jērbo tō nī ĩština. A i da hočū, ne mōgu glėdot, nēgo šōmo šlūšot. Dobrđ je, dobrđ je, šōmo ovī *high blood pressure i cholesterol...* ali švė će to Green Hill izlīcīt.

JAKOMO: A jē non prī bīlo līpo kal šī tí bīl u Pidro na Gaffey.

BEPO: Ĕ, ovđ je dalekđ, vajđ pašāt švī Santa Monica Bay, pok na Torance, pok Lomita, pok Harbor City, Wilmington i onda Pacific Avenue. Mojīma je līpo, imāju līpu kùcu, a jō šon kako gardelīn u kajbūn, šōm ša švojīn šćōpēn.

JAKOMO: A žnôs ti kal je bîl dūšal iz Komîže pokôjan Lûka Mòkri, otâc Vîškota Mòkrega.

BEPO: Onî ca je rabòtol u *Shipyard*?

JAKOMO: Ê, Vîško, Vîško Mòkri. I dūšal otâc iz Komîže i stojî dðma dvô mîseca, a šîn na rabòtu, pa vaš dôn, a nevišta Amerikônka ne kapî komîški ma ni bešide, a unūci još ì manje. A Lûka is njîma prôvje komîški, ma ne kapē še nikako. Dvô mîseca kako mûto. I šidî tâko Lûka Mòkri u jârdnu (*yard – dvorište*) i proklînje Krištofora Kolûmbota ca je olkrîl Jamèriku u kojûj jûdi govðre derevêrsô tâko da jih nikur ne mòre ražumît. Šidî brižan barba Lûka u jârdnu pol smòkvu, a mâške kolo njêga mjauuu, mjauuu... »Po Isûkaršta«, govðri Lûka šînu, kal je dūšal dðma: »Ma vîdi tí meròkula! U Jamèrike mâške mjaūcu na îšti vêraš kako i u Komîžu, a jûdi diferênto!«

BEPO: Vîdiš, nîšôn nîkal promîšlil da mâške govðre ešperânto! U Babilðniju tîli šu jûdi ugrodit kûlû dð neba, ža dūc na mîšto Bðga. Bðg še je prištrâšil da će jûdi dūc na njegðvo mîšto pð da cedu onî žapovîdât i ondâ njin je žamòrsîl jažîke. Nîkur še vêc s nîkin nî mògal ražumît i ondâ šu še pošvâdili.

JAKOMO: Ni Domîna še nî mògla šporazumît ša onîn ca poštolè prodòjè na Cabrilo.

BEPO: Kojò Domîna?

JAKOMO: Teta Domîna Taljòncova, bomè.

BEPO: Onâ ca je štòla na Cabrilo, blîžù onêga vèlikega mârketâ na còrner.

JAKOMO: A žnôn pokûjnu tetu Domînu, godîšćima je u *Star Kist* lavurâla na lâjnu.

BEPO: I, govðriš, teta Domîna, teta Domîna Taljòncova!

JAKOMO: Ê, teta Domîna dâ će šômâ pûc kûpît poštolè, da je blîžù, da je na kòrner, da onâ žnô pašât carnjenð-želenð. I àla, molâli šu je šòmu, àla. Dūšla onâ u *shop* (dućan) i ðdma iz vròt *shop-manu* (*imitira je*): »Dòj tí mèni jelnè poštolè bròj trištîošan!«

BEPO (*imitira prodavača*): »Beg a pardon?«

JAKOMO (*imitira tetu Domînu*): »Jelnè poštolè bròj trištîošan!«

BEPO (*imitira prodavača*): »Excuse me, what do you say?«

JAKOMO (*imitira tetu Domînu*): 'A ovò će bìt ovî dèbel nâ usî, ovò ne cùje' ... »Poštolè bròj trištîošan!«

BEPO (*imitira zbunjenog prodavača*): »Excuse me, I don't understand!«

JAKOMO (*imitira tetu Dominu naljućenu zbog toga što u San Pedru svi ne razumiju komiški*): »Žlò ti godišće, kòko sí gòdišć u Jamèrike, jòš nìšì nàški naucìl!«

BEPO: E, mògal je, mògal je, kakò ca je naucìl i onì còrni Sunshine ca je trìdešet gòdišć hodìl ís Komìžonima nà more. Còrni je bòje govorìl komìški nègo danàšnji mlòdi Komìžoni.

JAKOMO: Bìdna teta Domìna, i onà je na Green Hill, a nì nìkal naucìla da òšin komìškega ìmo i druèih jažìkih po svìtù.

BEPO: Nìmo vèc kù ni pripovìdàt facènde. Kal sòn žìvìl na Gaffey Street, ondà bi jò bìl vèce pùtih ísal u onù komìšku ràpu, u Meksìkònca na Dvanajèštu, u Mancìnovicu, za igràt na kòrte i za cùt kojù novitòdu. A ondà sòn i bòje vìdil, poznàvol sòn kòrte.

JAKOMO: A i jò sòn hodìl u Mancìnovicu, ali nè radi kàrot, nego da vìdin kòga ol nàših. Nì vèj nìkoga, pòrtìl je barba Mìke, ùmor je Vicèncò, ùmor je Marmìta, Lùka Šèšula, Mìho Kalagàce, Ôndre Manjamùhta, Pìška Tòne ... nì se vèc ís kìn nòc. Bòje štòt dòma...

BEPO: I glèdot *television*!

JAKOMO: Ê, i glèdot *television*. Švì sù finìli na Green Hill. Švì lìpo poš-tivòni u skafetìne pod bròjen: *Number ninetheensixtytwo, number twentytwosixtythree, number thirtytwosixtyfive...*

BEPO: Dà mi je znàt kojì cù jò bìt bròj...

MARJETINA (*dolazi na scenu*): Jàkomo, sad cù ti ja partit. U deset uri imam *appointment* u *Health Club*.

JAKOMO: A jèšì gardelìnu promìnìla vòdu i štàvila kànapu u skafetìn?

MARJETINA: Zaboràvila san, ali sad mi je prìša, urèdite ví gardelìna. Na *highway* je vèliki tràfik (*traffic* – promet), moram žurit.

JAKOMO: Ajde, ajde, kurì tí, da ne žakašnìš... u *Health Club*! (*Diže se sa stolice i uzima vrećicu s ptičjom hranom te počinje uređivati gardelina, daje mu hranu zličicom u skafetin i mijena vodu*).

MARJETINA: A ako bude šta potriiba, kolite me (*to call* – nazvati)!

JAKOMO (*na nogama ispred krletke sa žlicom ptičje hrane u ruci*): Ca šì rèkla?

MARJETINA (*govori vrlo glasno*): Ringajte me! *Ring me up!* (*Pokazuje na telefonu*). Samo ovdí pritisnite ovi broj tri i... a *dinner* (*ručak*) vam je u *refrigerator* (*frižider*). A šta sam ono... a da, keik (*cake – kolač*), barba Bepo, donila sam keik, hoćete da vam dam?

BEPO: *Don't worry, don't worry, thank you* (*ne brini se, hvala*), golubice bila, ne lâjkin (*to like – voljeti*) ti jô keik, *thank you... high cholesterol level, fat in blood...* (*visoka razina kolesterola, masnoća u krvi*) jô ti jîn kako tvîca, kako ovî gardelîn u kajbûn... ne jûžin (*to use – upotrebljavati, običavati*) ti jô keik îmo pêt gôdišć (*ispije gutljaj pića*).

(*Dok Bepo govori, Jakomo priča s Benjaminom u krletci*).

MARJETINA: *Good bye!* (*Poljubi barba Jakoma*). *Good bye!* (*Odlazi*). *See you again!*

JAKOMO: *Bye, bye!*

BEPO: Cêkoj Marjetîna, Qween Mary, Marjetîna, ma ca jê ovò, â? Ca sôn jô od mâcehe? Jâkomota šî pojûbila, a mène ništa, ân?

MARJETINA (*smije se i prilazi Bepu, sagne se pa se poljube u obraze*) a da pojûbin têga mladîca sa šćâpon...

BEPO: Aaa, da sôn jô mlâji... ne bî ti jô oproštîl... ovû bešîdu (*malo je uštipne, ona se odmakne*) a-a, (*prijeti štapom*) ne bî ti jô oproštîl ovû bešîdu!

MARJETINA (*izmakne se*): Ma vîdi tî njêga, ôn bi i pîpao!

BEPO: A kad šlâbo vîdin! E. A kû slâbo vîdi, môra pîpot! A da sôn jô mlâji...

MARJETINA (*sa smijehom*): A što biste vi da ste mlaji? Sad biste bili u tuna botu (*tuna boat – tunolovac*) nasrid Pacifika i gledali biste kanočalon hoćete di vidit nasrid mora koji balvan za nać ispod njega tune... *Bye, bye ... a dinner* je u *refrigerator*, samo ga stavite o majkroveiv (*microwave – mikrovalna pećnica*) i okrenite botun. *Bye – bye!* (*Ode*.)

JAKOMO: Adijo, Mary (*s krletkom u ruci*)!

BEPO: *Good bye!* I okrenite botun (*dvosmislena gesta okretanja botuna*). Ma kojô štrînga, ôštîja!

(*ZATAMNENJE – u pauzi se čuje Sinatrina pjesma »Stranger in the Night«*).

LETRAT II.

Mjesto događanja: *Dining-room Jakomove kuće, stol s postavljenom večerom, boca vina, prigušeni tutanj uličnog prometa. Jakomo i Bepo sami. Na stolu buket umjetnog cvijeća. Bepo je izvadio na stol hranu (kuhane rakove) i vino što je (tajno) donio da bi on i Jakomo večerali, a dok večeraju, pričaju o svojim proživljenim američkim životima, Jakomo o svom životu u tvornici ribljih konzervi Star Kist, a Bepo o svom životu ribara na Pacifiku.*

BEPO (*vadi iz najlonske vrećice veliku plastičnu posudu punu očišćenih rakova*): E, šal ćemo se mi založit kako jūdi.

JAKOMO: A cā je to? Ca si dōnil?

BEPO: A dōnil son ti, dōnil son ti... ajde, ajde, ajde... pogodi, pogodi... ajde, ajde reci, reci?

JAKOMO: A bomē, bit će hamburger!

BEPO: Ma da hamburger, ma da hamburger! Ājde, ājde, pogodi... pogodi.

JAKOMO: Ma, ma cā jo znōn, aaaa, a bit će, bit će *Kentucky fried chicken*, ē!

BEPO: *Crabs! Crabs* son ti dōnil, rakē, oštija, rakē, kŭhone i očišćene rakē! Ê.

JAKOMO: Ma kojō *delicious!* (*Trlja ruke*). Bōga ti! Šōmo da je smit jist, *facken*, ē. Ma ca jē ovō, mŭj Bēpo, dūslo bit! Prī, kal nī bilo, *you know*, dā se je bilo najist, a šal kal je švēga, šal ne smis jist, *facken!* Šāl se vēce hiti u gārbiđ (*garbage – smeće*) nēgo ca si prī imōl za jist. U štōremu krāju nī bilo gārbiđa. Ništa se nī hitivālo. Dā je bilo i glōv ol slōnih šardēl, *facken*, ē, iz fābrike... i kōmad krŭha i popit dvī bevōnde. A šal, Bēpo, kŭ cē tu odolit, *facken*, a ne smin, *facken*, ē.

BEPO: A tī mišliš da jō smin. Jō son nevišti rēkal, kal smo jŭtruš intrāli u Pacific Avenue, govōrin jō njŭj, *you know*, govōrin: »Nikolīna, ājmo mi dōle do onēga Meksikānca u *Port of Call* šta prodāje *crabs* jer mi je Jākomo fōnil (*to phone – telefonirati*) da ne dohōdin bež *crabs*.« A ona mēni da ne bi se jō tēga okūšil. »Ja? Šacŭvaj Bōže! Dī bi jā! A i jelnŭ bōcu da mu kŭpin, rēkla mi je... Jākomo mi je fōnil, ne vŭruješ?« »Ājde, znān ja tēbe, *that's for you*.« »Ma dī bi jā, ma štō ti dohōdi nā pamet, *don't worry!* Znās da mi je dōktor...« (*Vadi bocu vina na stol*). A vīdi, Gŭndula, kojē son ti vīnō dōnil! Kojē je vīnō... cā ovōde pīše?

JAKOMO (*sa zanimanjem, uzima naočele, čita*) *Chardonnay, Costa de Oro, Santa Maria Valley*, ooo! Bōgami znōs tī izabrāt!

BEPO: Da me pošaješ *u library*, tamo ti se još među onim kôrtun ne bi žnôl snôc, ša librîma ti još nîšôn pûno imôl pošlâ, âli kolo špîze, vînâ i žênških, e tû žnôn izabrât, žnôn.

JAKOMO (*na dasci siječe petrusimul i luk koje je izvadio iz frižidera*): A žnôs ti špîzu izabrât, i vînô žnôs izabrât, ma žênšku, *facken*, da ti žnôs izabrât žênšku, ne biš ti bîl izabrol onû, *facken*, štrîngu, onû... kakô ti še je onô žvôla, onâ žôlnjo?

BEPO: Rosemary! Aaaa, Rosemary... tô je bîla žênsko! Jê, bîla je beštija, a lûdâ, dôj ti njûj pašê! Šêst paših u kûcu! *Dog in kitchen (pas u kuhinji)*, *dog in dining-room (u dnevnom boravku)*, *dog in bathroom (u kupaonici)*, *dog* nâ pošteju, *dog* û pošteju. Švûder pašî! Kal je krepâla Lady, Rosemary da je vajô pûc žakopât na grôbje paših u Loš Angeles. I još je vajâlo dobît pôtvrdu od likôra ža pašê da še vîdi ol cêga je krepâla. A da kojê njuj je prežime, pitâju mène. Ôštija, da kojê prežime? »*What's her second name?*« Da *second name!* A da... da nîmo, da je mî žovemô Lady! Ma da kojû je prežime kucîna? Môca î Šina î Duha Švêtega, âmen (*znamenjuje se*)! A da kojê je mojê *second name*. » A, mojê, mojê je Malatîja, *I am Malatîja*, Bêpo Malatîja... *em-ei-el-ei-ti-ai-dei-ei...*« Vajâlo mu je i špêlit (*to spell – sricati*). I, bôgati, napisâli onî tabêlu na grebû pašâ, a na tabêlu žlôtnin slovîma *LADY MALATIJA*. Ma dî še je mojê îme nôšlo na grôbjû paših. Pařî mi še da êu i još finît kako paš. Da Lady Malatîja! Ali bîla je žênsko î pul, aaaa, a kojê je pajête imâla!

JAKOMO (*uzima terinu i stavlja očišćene rakove u nju*): Ca šî rêkal?

BEPO (*više*): Govôrin da kojê je pajête imâla.

JAKOMO (*nije razumio*): Kojê?

BEPO (*pokazuje rukama veličinu ženskih grudi*): Pajête! Pajête!

JAKOMO (*posipa petrusimul i luk po rakovima*): A jê, jê, imâla je pajête kakô... kako maôna!

BEPO: A, Gûndula, nè žnoš tî, bîla je Rosemary njêžno bôrka. Ma kojâ bôrka, ma kojâ karmâ! A îšpod tih njêžinih pajêtih tûklo je môlu njêžnu šârce. Volîla je pašê, Lady, Boxy, Bully, Kiky... o *hany*, muçi-muçi-muçi-muçi... a jê, jê, volîla je i mène, šômo je bîla mâlo lûdâ, mâlo na švojû.

JAKOMO: Ma môgli bišmo mî i jedôn drînk prî obîda. Â Bêpo?

BEPO: A câ îmoš?

JAKOMO (*vadi iz ormara bocu*): E šal ćeš vīdit! Ovò ti je travarīca iz Komīže. Pošlòl mi je nīkidon brāt Pavulīn po Pjerīnotu. (*Ulijeva njemu i sebi*)
Ājde pogodi kojè šu tròvè unūtra.

BEPO (*nazdravlja*): Ājde nekā ti Bôg dô zdròvje! (*Popije gutljaj rakije*).

JAKOMO (*nazdravlja*): Ū zdròvje! (*Ispije cijelu čašicu*).

BEPO (*domišlja se koje bi trave mogao po okusu prepoznati*): Unūtra je koromāc... i, cèkoj, cèkoj, kakò še onò zovè ... iii... i mažuròna i cinī mi še ... jāvor, ĩmo i jāvora.

JAKOMO: Ĕvala, pogodīl śi!

BEPO (*miriše travaricu*): Źnòs tī da mi je šal žavonjālo pòje u štòremu krāju. (*Intenzivno udiše zrak, kao da miriše opojne trave zavičajnog polja*). Jāvor! Jāvor mi je žapahòl. Jāvor! (*Zapjeva, a u pjesmi pridruži mu se i Jakomo*): Šagradit ću kulu / Pošred śinjeg mora / Pokrit ću je lišton / Od moga javora / Kud moj dragi projde / Neka mu žavonja / Neka mu žavonja / Lišton od javora.

JAKOMO: A bīt će da ni onī u štòremu krāju ne kantāju već dīvnjīma pol poništru.

BEPO: A ješòn še jò nakantòl u mladoštī. Vèće nègo u cīli mūj žīvòt amerikònški. Ovòdi ako žakantòš, mīšle ĩli da śi pjòn ĩli da ti falī cāgod ũ glovu, da ti vajò pūc u hošpital da ti izmīri kolīko śi gròdīh lūd.

JAKOMO (*uzima vilicu*) A mògli biśmo še mī čapāt i pijāta.

BEPO (*jede*): A tēbi Marjetīna donešè ti-vi lanć (*TV – lunch – ručak prikladan da se jede uz gledanje televizije*). Tò da ne mōraś glèdot u pijāt. Tī lipo vòćis (*to watch – gledati*) television i ne mōraś glèdot u pijāt. Nēće še nīšta prolīt, hamburger, cheeseburger, fried potatoes, Kentucky fried chicken, extra large coke śa pòkrivon i ślāmkun da še ne prolīje dòkle ti vòćis television.

JAKOMO (*jede, pa otpije malo vina*): Television! Aśolutamēnte television ne vrīdi nīšta. Šāl śu ovò nòvo štāvili dīcu. Šāl śu sòmo dicā na television i bať ca sè onò igrò base-ball i onè lūjke, onè śīmije, onè, kakò onò?... di govòre bēštije. Aśolutamēnte ne vrīdi nīšta. Tū je do ovīh ca žapovīdāju. Ma nekā njin būde. Mēni nī brīga. Jò ĩden lèc u poštēju kāl še žaškūri. A ca cū dangūbit! Ĕ.

BEPO: A cà ĩmo nòvega u Komīžu? Ca tī brāt pīše?

JAKOMO: A Pavulīn pīše da falī pinèž, da tecè kuvērta, dà śu naprāvili grēb. Ee (*smije se*) da je grēb pūno līp, pīše, i da ĩmo līpi pògled... Ma žamīšli tī da ĩmo

lîpi pògled – grêb, da se vîdi cîlo Vâla komîsko. A, òto, pomògal sòn njin naprâvit grêb, a cà jo znôn, drâžje bi mi bìlo da me žakopâju onâmo. Oštâvili sù žò me jelnù škancîju òl greba.

BEPO: A ca ti nî bõje na Green Hill. Tî bi u štõri krõj? A znõs tî kolîko se dõlorih hòce za mrtvacâ u aviõn?

JAKOMO: Ca sî rëkal?

BEPO: Kòko se dõlorih hòce, dõlorih!

JAKOMO: Ân dõlorih. Ma jõ bi onð... znõs kakò se danâs... modêrno, lîpo te izgorê i ondâ mðres štât u škâtulu ol poštõlih, ê!

BEPO: A jê, jê, pòk da ol tẽbe naprâve parsurâte! Žnõs tî onû od tete Mandîne!

JAKOMO: Ê, da nè žnon!

BEPO: Dũsal pakèt iz Jamèrike u Šutivõn na Brõcù. Dũsal pakèt, a unũtra rõba: mudõnte, gâce, jakête, vèste, blũze, bumbõne i škâtula *chewing gum* (*žvakaća gumica*) za dõcu i šakèt bìle mũkê, ali i šakèt škũre mũkê. I pĩsmo. Ali pĩsmo nĩkur nè žno proštõt.

JAKOMO: I bĩdna teta Mandĩna finìla u parsurâte. Dòkle sù nõsli ko cê njin proštõt pĩsmo, naprâvili onì ol tẽ škũre mũkê, kakò je bìl Bõlnji dõn, naprâvili onì parsurâte i pojìli – pojìli teta Mandĩnu!

BEPO: Ê, znõs ti Brocâne. Onì sù ùvik bìli ekonðmićni – pošlâli prõh ol teta Mandĩne u ištemu pakètu ša mũkùn i rõbun za mãnje plõtõt.

JAKOMO: A bomè nî bìlo trõska ni za popâ!

BEPO: Gũndula, pãmetan bùdi, za nè finìt u parsurâte, lîpo tî svojjima napĩšì dâ ces tî na Green Hill kakò i jõ. Kakò ću jõ bez tẽbe, mũj Gũndula, na onẽmu svõtù? Tî na brìg Švètega Mikũle u Komìžu, a jõ na Green Hill u Pĩdro, a nõs dvõ smo kako jedõn covìk. Jõ slãbo vĩdin, ãli dobrò cũjen, a tî slãbo cũješ, ãli dobrò vidiš. Bez tẽbe ću jõ bìt slĩp i na drũgemu svõtũ.

JAKOMO (*diže se da nešto donese na stol*): A kad ùmreš, nĩ ti potrĩba ni cõt ni vĩdit. Ondâ ti je šve ištõ.

BEPO: A, nè žnon jõ! Mĩ bišmo lîpo po noćì šotobrãco šetãli Green Hillon... (*Diže se pa Jakoma uzima pod ruku i šetaju oko stola*). Òvo, òvo vãko bišmo mĩ šetãli po Green Hillu. Ti vidiš, a jõ cũjen i lîpo võkimo i tõkimo, tõkimo i võkimo po Green Hillu.

JAKOMO: A ako noš kû vîdi?

BEPO: A ako noš kû vidi? Neka biži i nekâ pîsedu u News Pilot da po Green Hillu šetāju po noći dvô mōrtvo... ku nōn cō mōre, kâl śmo mōrtvî, a i onāko njîn nîkur ne bi vîrovol. Amerikōnci śe štrāše mōrtvih śđmo u filmovima.

JAKOMO: A mōgli biśmo śe prošētāt i do Pacifika... i Źaigrāt na kōrte u Meksikōnca na Dvanajēštu...

BEPO: Ma Źnōś da śi tî karōnja... Cetardeśēt ì sedan gōdiść nîśî bîl u Komîžu i tî bi śe mōrtōv tāmō vrōtî i oštāvît Bēpota. Ā?

JAKOMO: Ali ślūsoj...

BEPO: Nîšta jō nē Źnon. Jō Źnōn da tî hōćeś mēne oštāvît sōmega na Green Hill.

JAKOMO (*sjedne*): Āli, *you know*, u Komîžu me śvāk poŹnāje...

BEPO (*sjedne pa natoči vina*): Ma kû tēbe tāmō poŹnāje? Ne bi te nî brāt poŹnōl, brāt Pavulîn. Tî śi Źa nĵĵ Amerikōnāc kojĵ ĩmo dđlorih... Brĳga nĵĵma Źa Jākomota Gūndulu Ke Paēze.

JAKOMO: Ma ĩsto i na Green Hill, ako hōćeś umrĳt malo bōje, hōće ti śe dēśet mijōrih dđlorih. Ako kŵpiś śkafetĳn, *you know*, u kapēlu hōće śe *ten thousand dollars exactly* (*točno deset tisuća dolara*). Ako nē, Źakopāju te ũ Źemju, *facken*, kako māśku. Nĳti śe ne vĳdi dĳi śi ũkopon. Bokũn plōcice ĳŹmeju trōvē. Vēci śpōmenik ĩmo Lady nēgo covĳk.

BEPO: E, Lady! *You know* (*znaš*), śvē ti je tō *bussines*. Āko hōćeś Źakopāt paśā, đli māśku, plōtĳ! Nĳ vēc da ćeś tĳ u vārtal ĳskopāt jāmu i Źakopāt bēštĳju. Nē! ĳŹmĳslit ĳedu jđś i mŹŹĳku Źa paśē, śrĳća njĳn opŵštĳla!

JAKOMO: E, vĳdiś, tō bi jō volĳl doŹĳvĳt. Śpřōvud grē priko rĳve...

BEPO: Tĳ biś tĳl doŹĳvĳt da ũmreś! Bđgami ĳĳpi dđŹĳvĳj...

JAKOMO: ...a śvĳri mŹŹĳka u Źlōtne pĳrje. A ĳspřid kāśe nōśe mŹĳ klarinēt na blaŹĳnju ol śvĳlē śa mĳrĳlĳcon nāokolo. Nōśe klarinēt. Jō śon u GlāŹbu komĳśku dēśet gōdiść śvĳrĳl klarinēt... (*ČŹje se nekoliko akorda posmrtnog marša i on imitira sviranje klarineta, pa utihne glāŹba ... Glumi komentatore u pogrebnoj povorci*) ... »TŹ je bĳl Jākomo Gūndula, ca nē Źnote Jākomota Gūndulu, onēga ca je śvĳrĳl klarinēt u GlāŹbu...«

BEPO: »A tŹ je onĳ ca je dŹśal ĳŹ Jamērike, ca mŹ je brāt Pavulĳn Lokōrda... ē, Jākomo Gūndula, ca śŹ ga Źvōli Ke Paeze...«

JAKOMO: »Aaa, ovð je Ke Paeže... Jākomo, Jākomo Gûndula!...« a ovðe te štåve u kãru, iz kãre na Green Hill i ù zemju ìli u škafetîn i dacèt (*that's it – i to je to*) ... i zaborãvi te švãk kako da te nî ni bilo... i dî sí bîl – nînder, i ca sí cinîl – nîšta i dacèt.

BEPO (*ćuća koru od raka*): Ma ca šû dobrî ovî *crabs*! Â Gûndula? (*Liže prste*). Ne bojê še nãših jãštogih. Dòkle šmo ovè dvî ùre žîvi, *You know, (znaš)*, rëkal son jô, vajð izîšt i popît kako covîk. Ionãko je švè cõrno zemjà...

JAKOMO: A, i vîndò ti je... (*pokazuje gestom da je dobro*).

BEPO: Žnòs tí Jākomo kal šmo bìli ša brðdon Apolo u West Pacific, *you know (znaš)*, u trî mîšeca pðpili šmo cetðrsta i ošandesët kašûnih vînã. Cetðrsta i ošandesët! A tð non je bilo za godîšće dôn. Űzeli mî jelnù dëšet tonulòdih mêša, bire, a bìt će mijôr kašûnih, za šêšt mišecîh. Da vajð pûc u West Pacific, a nîkal tãmo nîšî bîl, nè žnoš. Ti bõga, ovð je gðre, jo govorîn, nègo kãl sú me pedesëte šûdîli, šrîća njîn opûštîla, dã son tîl pûc u rãt na Korëju, a nîšõn ni žnòl dî je Korëja, šrîća njuj opûštîla. Da Korëja!

JAKOMO: A žnòs tí kal je Mîketu Šûhemu bîl utëkal jêž. Ê, jêž.

BEPO: Ma da Korëja! Da u rãt na Korëju! Da son jô imperijališt! I bìl son dõbil, *you know*, trî mîšeca paržûnã radi Korëje, a na kòrtu grãfiku nîšõn žnòl nõc Korëju. I da vajð pûc u *West Pacific*. Šãje me fãбрика *Star Kist* u *West Pacific*. A brûd nõvi *Apolo*, tû kal sú parvî pût jûdi îšli na Mîšec po tẽmu je dõbil îme. A dvò mijõrã i dvîšta tonulòdih. Nõjveći rîborški brûd je bîl ù tu vrîme na švîtù.

JAKOMO: I Mîketu Šûhemu utëkal jêž. Ma nî jêža, ma nî jêža. Ma dî je ofî jêž?

BEPO: Pòrtili iz New Zelanda i dũšli do Indonëžije, Papuana Gini. Dî sú te rîbe, dî sú te tvîce. Putùjemo õsan dôn, a nîšta ne vîdiš. Nî vîdit dupînih, šrîća njîn opûštîla. Nîšta. Ne vîdiš brðde, ne cùješ na rëdio nîšta. Š nîkin ne mòres govorît.

JAKOMO: I žnòs tí da nîšû dvò godîšćo govorîli, Mîke i Domîna. Dvò godîšćo nîšû govorîli žbõga jêža.

BEPO: A jô govõrin, ne mòre ovãko. Ősan dôn ne vîdin rîbu, *you know*, ne vîdin tvîce, ne cùjen brðde na rëdio, cùjen dîgod, šrîća mu opûštîla, ãli sòmo japõnski pa-pa-pa-pa-pa pa-pa-pa-pa-pa, ê šrîća mu opûštîla, ne mòre ovãko, i okrenîl še jô i put Aucklanda, New Zeland, *you know*.

JAKOMO: A pri tēga Mīke Šūhi imōl je māšku. Imōl je māšku da mu cūvo mrīže ol mīših. Ê, jērbo kal dūjde mīš, ondā ti mōre svū mrīžu ruvināt. I ūn je deperōl māšku. A volīl je Mīke Šūhi otū māšku. Īme njuj je bīlo Špacēta.

BEPO: Kal smo dūšli u Auckland, išći tumāča, jelnēga koji žnō japōnski. Ma dī ceš tī nōc tēga. Īmo noš na brodū i navigātor i čīf (*chief – šef*) i jō, žnōmō dēšet jazīkih, ali japōnski nē žno nīkur. I nōšli mī jelnēga ca je bīl ožēnjen Japōnkun. Ê sāl na brodū ĩmomo Japōnca, *you know*. Pōrtili mī, a ūn na rēdio pa-pa-pa-pa-pa kako papagālo, kū njēga mōre ražumīt.

JAKOMO: Kal bi Mīke Šūhi ūjol rībe, Špacēta je imāla svūj dīl, ê, dīl, ža onō ca mū je cuvāla mrīže. Dōbila bi ðli dvī bŭkve, ðli jelnŭ usātu, ðli kojŭ gīru. Onā bi ga bīla cēkola na žōlð kāl ce Mīke dūc ĩž mora ža dobīt svūj dīl.

BEPO: I ōn ś njīma na rēdio pa-pa-pa-pa-pa... pa-pa-pa-pa. Ê, prōvje ōn śa Japōncima, a dī šte, a je śe lovī, a kakō stojī rība, a ovāko, a onāko ... i mī dūšli do njēga, do Japōnca. Mī smo na nōvi terēn, nē žnomo mī nīšta, kako papagāloti, *you know*. Sāl vajō doznāt ol Japōnca. Mojī u kŭhinju frajāju, a jō da ću pŭc na japōnski brŭd ĩs ovīn mojīn ca žnō japōnski. I mī ĩšli. Nŭde onī mēne śākun, dobrā je śāka, āšti bōga śāka, *you know*, dobrā je, ma jō pījen vōdu, a prāvīn śe da pījen śāku, *you know*. Vajō bīt trīžan ža vīdit kakō onī lavurāju. I glēdon jō, trī ūre ūjutro – štāvīl je ū more jedōn bālvan, butōl je kajīc, ĩmo svītlo nō nje, ĩmo *sonar*; *you know*. Pa-pa-pa-pa-pa ... grē ōn ðkolo, žapāšoli mrīžu. Imbrojōjŭ. »*Very good, very good*« govōre onī, »*very good*«. Pōceli onī brēlit rību (*to brail – prebacivati ribu iz mora u brod velikim grabilicama*) – dvōdešet tonulōdih! A śrīća von opŭštīla, da *very good*. A žnōś tī, jō govōrin, kal bi jō dvōdešet tonulōdih nā don lovīl, a brŭd dvō mijōrā i dvīšta tonulōdih, kal bi jō... a ōn mēni »pa-pa-pa-pa-pa da *very good*«. Ma jō mōgu *one week (jedan tjedan)* ĩžgubīt, i dēšet dōn mōgu ĩškāt rību, āli kāl śon je nōšal, jō mōgu nalōdit (*to load – nakrcati*) pŭl brōda u jedōn dōn.

JAKOMO: A Domīna, da ca cē mu otā māška, dā njuj po kŭći olupādaju lāke, dā je oštārila, da je vajō deštrīgāt. Ê, deštrīgāt. Špacētu. »Da nīšī to, Domīna, Špacēta mēni cūvo mrīže. Mīšī ce mi mrīže ĩžīšt.«

BEPO: Ma šŭtradon mī opāšoli tŭne. Žorā, mī lancāli. Škrīpje brāga. Dŭplo, Dŭplo brāga. A ovō je pa-pa-pa *very good*. U svēmŭ mōraś ucīt. Ê, jō śon pašōl i japōnsku škŭlu, a nīśōn naucīl japōnski, *you know*, āli kal je śāke, ondā govōriś

švè jažike ovèga švîta. Cetardešèt dôn šmo ša Japõncima pîli šàku, *you know*, a u dèšet dôn šmo nalõdili *Apolo*.

JAKOMO: I jelnèga jùtra dūšal Mîke iž mora, àli na zõlõ ñi mãške, *facken*. Dî je Špacèta, ma dî je Špacèta, ma ñi Špacète, *facken*. »À, Domîna, dî je Špacèta?« »A ñè žnon, nîšõn je vîdila, ñi je dvõ dõna, a bît ée je kõgod ubîl.« »Tî sí je Domîna ubîla, šâl éeš tí cūvât mrîže ol mîših, Domîna, kal sí ubîla Špacètu.« I ol tâd već ni tîl íš Domînun govoriť. Ižjîdil še Mîke na Domînu, ižjîdila še Domîna na Mîketa i godîšće dôn nîšõ jedõn íš druĝin progovorîli ràdi mãške. Ondã je Mîke nõsal jelnèga jèža i butõl ga u barãku nekã mu cūvo mrîže, jèrbo šu põpri komîški rîbori deperãli jèže dã njin cūvãju mrîže. Mîke je otèga jèža žvõl Kolũmbo. I Kolũmbo je Mîketu cūvõl mrîže. Kolũmbo.

BEPO: Štîl šon jõ obo Kolũmbotu, »Otkriće Amèrike«, bîl je jedõn lîbar u brodù, àli jo tu ñišta ne vîrujen. Jê Kolũmbo olkrîl Amèriku, õli je Amèrika olkrîla Kolũmbota? Jõ éu tẽbi olgovoriť na tú pîtõnje. ñišta jõ njîma ne vîrujen. ñišta! Lakõ je po kõrti pîšãt...

JAKOMO: I Kolũmbo je Mîketu cūvõl mrîže, ê, da mu u barãku mîši ne ižidũ mrîže.

BEPO: Da je Kolũmbo olkrîl Amerîku! Ma da Kolũmbo! Šâl éu ti jõ prõvjãt ovũ. Jo na *Apolo* i na jõrbul glèdon kanoćõlèn hõcũ dî vîdit dupîne. Jèrbo íšpol dupînih šu tũne. Ê. Glèdon jõ i vîdin, po Isũkaršta, vîdin jedõn ãjlend (*island – otok*). E, ãjlend. A na kõrtu grãfiku trî mijõrã mîj ni ñišta ñãokolo. ãjlend! Pîton jõ navigãtora jê dî ovõdi na kõrtu grãfiku kojî ãjlend. »Nê!«, govõri navigãtor. »Vîdi na *fadometar* kojõ je dubinã.« Glèdo navigãtor, *you know*, ma ne markõjè ñišta, dubokõ. »Nêma, bãrba, ñišta«. Ma kakõ ñi ñišta, šrića mu opũštîla, a ãjlend íšprid prõve, *you know*. I blîžje, blîžje, blîžje. Jê, ajlënd! I blîžje i blîžje... nõ, ñi ãjlend ñègo štalbõ, *you know*. Štalbõ, ma kojũ štalbõ, a bît ée trîdešet mètřih višokõ, *you know*, vèće! Štalbõ ñãšřid Pacîfika. Vèliku štalbõ – pètstu jũdîh bi na njegõve grõne mõglo štãt, *you know*. A rîbe kolo njèga... Jèžus i Marija! Tèga cũda nîšõn ñikal do tâd vîdil. Na mijõrè tonulõdih tũnih!

JAKOMO: I otî jèž bîl še je naucîl jîšt rîbu. Ūn bi njemu dõl dîgod dvî ĝřice. Pũno je volîl rîbu otî jèž...

BEPO: I pošlõl je dvojîcu neka îdu u špîdbot (*speed boat – gliser*) i nekã îdu na tú štalbõ butãt rëdio, da ga põk mõremo õpet nõc kal še vrõtimo. Jèr kal tí

butôš rêdio, ti ìmoš *direction finder* (*automatski pilot*) i tì ćeš njèga lakò nõć, kal je nõ nje rêdio.

JAKOMO: I tako se je Mike isprijatejil is otin jêzon. Ūn je is njin i ražgovôròl dõkle je u barâku kârpil mrîžu. A jêz mu je cûvòl mrîžu ol mîših, da mu mrîžu ne izidû mîši.

BEPO: Kal sú onì dūšli blizû stâblâ, a na stâblò, Jêšus i Marĵja, a na stâlbò milĵun mîših. Onì vèliki pantagâni, šrića njin opūštila, vèliki kako māske. Švè se gròne carnè ol njih. Milĵun mîših na stâblò. Ma vròčâju se onì prištrâšeni, da se ne mðre, da sú vèliki mîši nõ nje. Īšal jò u škif za vîdit ca jè to i dūšal blizû stâblâ, naprâvil jò kako kâuboj lâšo i tumba rêdio na stâblò i biž! Bògati izišt èe te mîši, *you know*. Ne bi ni košćica ol tèbe oštâla. Mî se trešemò ðl štroha. Milĵun glòlnih pantagânih. I naprâvili mî lānac, opāšoli. Parvî lānac štû tonulòdih, lancâli drùgi pût – štû i pedesèt tonulòdih, *you know*. I tako šmo ðkolo tèga stâblâ dèšet dòn rîboli i nalòdili (*to load – nakrcati*) brûd. A ondâ šon priko rêdija žvòl Portugêža Antonyja i Talĵonca Rickyja, *you know*, nekâ se i onì dÿjdu nalòdit ðkolo tèga stâblâ.

JAKOMO. A ondâ je jelnèga dõna neštòl jêz. Nî jêza. Glèdo Mike – nî jêza. Dì je jêz? Obligâlo je Míketa progovorìt is Domînun pòšli godišće dòn: »Ā, Domîna, dî je jêz?« »Nè žnon jò dî je jêz!« »Dì je mèni mùj Kolûmbo? Bìt ćeš i njèga ubîla kako i māsku! Kû èè mèni mrîže cûvât ol mîših?« Őpet se je Domîna ofendîla, i pûl godišće nî progovorîla is Míketon. A Kolûmbo bìl se je šakrîl u rāpu i cîlu je žîmu špòl, a kâl je dūšlo primâlice, dūšal je u barâku do Míketa pîtât jîšt. Ondâ se je Domîna još vèće izĵidîla i jòš pûl godišće nî progovorîla is Míketon. Tako Mike i Domîna dvò godišće nîšû govorîli izboga māske Špacète i jêza Kolûmbota.

BEPO: Šâl to stâblò, kû žnò iz kojè je tò ðungle ù more finîlo, ješû to izĵulîle pòplave, pòtreši, teramùti, pîtoj bõga. Nòše ga kurènti po oceānu. Kakò i Kolûmbota, *you know*. Jo žnòn, škule sú dobrè, nekâ ucè dicâ. Āli da je Kolûmbo olkrîl Amèriku... njèga je kurènt dònîl u Jamèrike kakò i onò stâblò ca kurènt nõši po Pacîfiku.

JAKOMO: Āli Kolûmbo...

BEPO: Ma mògal sí, Gûndula, promînit tû batariĵu od aparòta za ũho!

JAKOMO: Kojî?

BEPO: Batarĳja!

JAKOMO: Marĳja.

BEPO: Batarĳja, batarĳja!

JAKOMO: Ā, batarĳja, i mĕni ſe parĳ da je bokŭn cedĳla (*uzima iz ladice bateriju i namjeſta je u sluſni aparat te ga opet stavĳa u uho*).

BEPO: Jĕ ſāl bŕje.

JAKOMO: A ca ſĳ onŕ govorĳl da je Kolŭmbo?

BEPO: A da je olkrĳl Amĕriku.

JAKOMO: Bŕje da je nĳkal nĳ olkrĳl!

BEPO: Ma, dobrŕ je, Gŭndula, dohŕdi mi nā pamet, tĳ da ėeſ ſe ſakopāt u ſtŕori krŕj. Āli tĳ ſe bojĳſ rĕoplana, ti nĳkal nĳſĳ u ſivotŭ bĳl nĳti na *airport* jĕrbo ſe bojĳſ aviŕna. Kakŕ ėeſ tĳ...?

JAKOMO: Ne bojĳn ſe jŕ rĕoplana, nĕgo ſon jŕ impegulŕn... pŕl bi rĕoplan kal bi ſe jŕ ukarcŕl. Œvĕ mi je u ſivotŭ bĳlo nāopuko. Œvĕ je bilo... Ma *that's all right, that's all right!* Vajŕ vaſĕſt kako dŭjde i kakŕ goſpodĳn Bŕg, recŭ, hŕėe. A goſpodĳn Bŕg, ĕ, goſpodĳn Bŕg, ŕn cinĳ fĕntu da ne vĳdi i da ne ėŭje, kakŕ ni jŕ, joſ i gŕe. A govŕri likŕr da je ovŕ mĕni ol ſuſŭra u kanerĳju. E, od ſuſŭra, *fack-en. Forty five years* jŕ ſan rabŕtol u kanerĳju ol ribe... *cetardeſĕt ĳ pet gŕdiſĕ...* Da je bĳl vĕliki ſuſŭr ol kānih, ol onĳh ſkātulih, pŕk da ſon ol tĕga oglŭhal.

BEPO: A mŕgli ſu ti barĕnko malo bŕji aparŕt ſā uſĳ kŭpĳt...

JAKOMO: Ē, da nĳſŭ bĳli ėĳpi (*cheap – ſkrt*). Jŕ ſon, Bĕpo, divelŕpil (*to develop – razviti, usavrſiti*) lājnu (*line – traka, proizvodna traka u tvornici*). Jŕ ſon lavurŕl na lājnu ca grĕdŭ ſkātule put mākinih. Tŭ je bĳl pŭno delikŕni poſŕl. I jŕ ſon inventŕl da otĕ ſkātule bŕje kurĕ. Jŕ ſon, Bĕpo, mŕgal ſtĳt nŕvinu, a kāne (*can – limenka*) ſu ſŕme kurĳle. Jŕ ſon nŕjveėe na ſkātule rabŕtol, a nŕjveėi ſpĳd (*speed – brzina*) dvĳſta kānih na minŭt. Bĳla bi te ſkĳna ſabolĳla. Ondā ſon jŕ tŭ divelŕpil da grĕ ſĕſtu i pedĕſĕt, i tŕ automātik. Œvĕ je kurĳlo automātik, a jŕ bi ſtĳl nŕvine i ſŕmo bokŭn vŕėiſ (*to watch – gledati*) onāko, ako dŭjde ſlābo kāna, ondā ſtŕpi. Œvĕ automātik... a bĳle bi onĕ kāne letĳle automātik, *Jesus Christe!* Œŕdanſtu nŭg je bĳla dugā mākina ca je pākila ſkātule ſa māſke i paſĕ i ſvĕ automātik, automātik.

BEPO: Jŕ ſon po Pacĳfiku lovĳl tŭne ſa māſke i paſĕ, a tĳ ſĳ tĕ tŭne pākil u ſkātule, automātik. Bomĕ ſmo nŕſ dvŕ najĳli miljŭnĕ māſkih i paſĳh, *you know*.

A Běpo ca tì še pari? Lòviš cìli živòt tũne da bi māske i pašì, šríca njin opūštìla, imāli cò jìšt...

JAKOMO: Ondā sòn jò naprāvìl kal štòpi lājna onāmo, da štòpi i ovāmo, jer bi mākina bìla íspeštāla škātule. Keibl (*cable*) sòn bìl naprāvìl i pòmòcu centrifugālne síle. Jā, centrifugālna síla... svè sòn jò to bìl njìma, ê, svè je bìlo automàtik. Švè sòn jò to bìl njìma divelòpil i...

BEPO: Divelòpil sí tí tò svè ža māske i pašè, kako i jò...

JAKOMO: Ca sòn?

BEPO (*više*): Divelòpil sí tí to ža māske i pašè kako i jò! Ê ... (*pojačava glas*) ža māske i pašè, šríca njin opūštìla!

JAKOMO (*s rukom na uhu*): A?

BEPO (*digne se pa pođe do Jakoma, te mu govori na uho, ali glasno*): Divelòpil sí tí tò ža māske i pašè kako i jò, ê (*napravi nekoliko koraka, maše štatom dok govori prema publici*) ... kakò i jò! (*Stisne ruke u šake pa stavlja na oči kao da drži dalekozor i promatra publiku*): Ša kanočòlèn na jòrbul po Pacìfiku, u Bering Sea, Mexico, Porto Rico, Peru, Chile, Val Paraiso, Iquique, Ekvador, Venezuela, Kostarica, Neptun Bank, Galapagos, Marches's Island, Salomon Island, Quam, Samoa, West Pacific, Filipins, New Zeland, štùrumi (*oluje*) u tropico (*tropski pojas*), šantāna (*vjetar koji puše od obale Kalifornije prema pučini*) na Katalínu, vitar osandesèt mīj na ũru, trìšta tonulòdih mòra na dèku (*deck – paluba*), pũne tānge (*tanga – bazen za ribu ili naftu u utrobi broda*) tũnih, Aleutian Islands, tũcì lèd síkìrun, pišòj ũjutro nā ruke dà ti še ol tẽple pišòte pũšte pārsti, *you know*, da mòreš konòp čapāt ũ ruke, pũkal brèiler (*brail-er – janka, špurtel za prebacivanje ribe iz mreže u brod*), sìnkil (*to sink – potopiti se*) dvò pũtā, dvò putā sòn plìvol u Pacìfik... Na mijòrè tonulòdih rìbe, a svè ža māske i pašè.

JAKOMO: A kāl sú te kālebi kjūvāli, kal sí pòl ũ more iz Liberātora i dvò dōna plìvol na Pacìfiku...

BEPO: Mène sú kālebi špòšìli. Dā še nìšù kālebi pòceli kũpit nò me, onì Peruānac ca je bìl ís kanočòlèn na jòrbul Libertātora nè bi me bìl vòdil. Švè sú mi vlòše bìli kālebi izgũlìli. Ali kalèbi sú me špòšìli.

JAKOMO: Bìt ée mīšlìl onì na jòrbul da sí tí ona vèlo morškò māska, oli pišìkònt, oli nìko pũno smīšno bèštija. Još sú te mògli probokāt dupinòrun, *you know*, òli u mrìžu ũjòt.

BEPO: A ùjol sòn se jò u mržzu, mùj Gùndula, kakò i ti. Àli švè bi dól dà mi je jòs jedonpùt popenjät se na komândni mòšt Liberätora i žavikät: »Mòla!« po da škif polèti iz karmè ù more, da žazvonè kaništrèle i žaskrìpju kòrke. Nì ništa ljpje nègo lancät (*opasati*) vèliki škùl (*school – jato ribe*) tünih, pòk kal se obiši mržza, kal škripje bràga debèlo kakò ovà rùkà, kal tüne letè u tänge...

JAKOMO: ...A švè ža mãške i pašè!

BEPO: È, srića njin opùštìla! A Lady, Lady... Lady Malatija!

JAKOMO (*dok Bepo priča, Jakomo ispije čašu vina pa započne pjevati*): Na rastanku od dilenja / Zbogon draga doviđenja...

BEPO I JAKOMO (*Bepo uzima velik plastični cvijet iz vaze na stolu pomiriše ga pa i on pjeva s Jakomom koji se digno da bi se u pjesmi pridružio Bepu*): ... Zbogon, dragi, pratila te srića / I u ruci ova kita cviča / Ova će te kita veseliti / Kada budeš po moru ploviti / Zbogon, dragi i Bog s tobom bio / Kulgod ti mi po švitu hodio / Dragá moja cetiri su sata / Dragá moja cetiri su sata / Dragá moja cetiri su sata / skini ruke sa mojega vrata / Vapor porti i cimu molaje / Dragi dragoj obećanje daje / Sad je vrime da se rastanemo / Doć će vrime da se sastanemo. (*Bepo još uvijek s cvijetom u ruci. Pomiriše ga*).

JAKOMO: I kakò ti vòjno otí cvít... amerikònski... ol plàštike?

BEPO: Lipo! Pùno lipo! Ma ne mðre ljpje! È, mùj Gùndula, ne mðgu jò žaborävit ríci pokùjne tete Beljamíne: »Šínko, pämètan bùdi, Amèrika ti je, šínko, zemjà švèto i proklèto, kakò je vāzmeš. I šäl se mišli! Ža onèga kojì hðće rabðtot ovò je švèto zemjà! A kal ìmoš želènih, ìmoš švè, hðćeš bìlu, hðćeš còrnu, hðćeš žùtu, hðćeš carnjènu, hðćeš u Gardènu na pòker, hðćeš u *Sea World – San Diego* glèdot pišikònte i dupíne ca škòcu kroz òbruc ìli u äriju, hðćeš u *Holliwood, Diesnyland, u Universal Studio* glèdot kakò noš vārodu u filmove, hðćeš u *Las Vegas*. Švè žàbave ovèga švìta! Ža dvòdešet dðlorih jò mðgu glèdot u *Las Vegas* nòjboji *show* na švìtù. Nòjboji! U EM-ĐI-EM (*MGM – hotel u Las Vegasu*) jò mðgu ža dvòdešet dðlorih glèdot *Lido de Paris* ili Đubili (*Jubilee – show u hotelu MGM*). Tèbi kònobarica u kròlku šùknjicu tòci *champagne*, a na požòrnicu trìšta štíptizètih. Trìšta! Ondà vðdis jùde ol gòme ca škòcedu i vartè se u äriju, ondà onì ca gucāju ògonj, ondà Tajtänik (*Titanic*), vapòr Tajtänik ùdre u šäntu lèda i šínkijè (*to sink – tonuti*), a jùdi se špošijedù, ma tù je belèca glèdot, a onà kònobarica nògne se da ti utòci *champagne*, ali vèće žà tu dà njuj se gužice vðde nègo da ti ulìje *champagne*.

JAKOMO: A jô, vëće jô vòlin jelnû štînu i... i gomîlu, i šmòkvu i jelnëga gardelîna u štôri krôj nègo šví Holywood i Las Wegas žâjelno. Tû je šòmo šjëna, šòmo ošûj. Šòmo šlika...

BEPO: A cà nîšî oštòl u Komîžu? Tâmo biš bìl lavuròl u fâbriku na lâjnu ža pâkit šardële. Šâl biš imòl pensijûn štû dòlorih. Jùsto. I tû àko ti je dòdû. Ê. Àko ti je dòdû. Šardëlih nî, bròde pròdoli, ràdnike pošlâli dòma... Lupëži vâzeli švûj dîl, ê, a òkle će ti dât?

JAKOMO: Išpomînjen še kal šòn bìl mòli. A u kîno igrò kâubojški film. I jô pîton òca da mi dô pinëž ža u kîno, da šví grëdû u kîno, dà bi i jô. »A ca ćës u kîno – govòri mi otâc – kal tu nî îština!« Da kîno nî îština. I ondâ mi je otâc pròvjòl kakò je štôri barba Pòvle Cikîn bìl utèkal iz kîna da ga ne izgâžidu konjî. Tarcî barba Pòvle iz kîna i vîce: »Bîšte ćâ, bîšte ćâ, òto konjî, òto konjî, izgâžit će voš konjî!« »Ma pûštî ti barba Pòvleta, døj tî mënî pinëž ža u kîno«, govòrin jô òcu. »Ê, sînko, barba Pòvle je mîšlil da je kîno îština, ali kîno nî îština. Onò nîšû bìli pròvi konjî. Onò je bìla šòmo šjëna, šòmo ošûj ol pròvih konjîh!«

BEPO: I nî ti dòl pîneže ža u kîno?

JAKOMO: Nè! Da je kîno šjëna! Da tû nî iz Bòžje, nègo iz vrazjê bònde – otû kîno! Da kakò konjî mògu torkât, a dà ih nî!... Šâl kal šon oštâril, švè mi še veče parî da je mûj otâc falîl, da nî imòl pròv. Parî mi še dîgod da mène nî i dà mi še je ovî žìvòt šomo šnîl, da je šlika poštâla îštinita, da je covîk šòmo šjëna, šòmo ošûj... otê šlike. Nînder šon štîl da je bìl nîki Kinëž kojëmu še je šnîlo da je *butterfly*, da je, matopîr. Da letî po švîtû ol cvîta do cvîta, ol cvîta do cvîta.

BEPO: I ondâ...

JAKOMO: I ondâ še je probûdîl.

BEPO: I pròvjòl je ca mù še je šnîlo, jê?

JEKOMO: Jê, jê, pròvjòl je ca mù še je šnîlo, ma nî bìl šígûr je òn covîk kojëmu še je šnîlo da je matopîr, òli je matopîr kojëmu še šnîje da je covîk.

BEPO: Òštija, ca sî ti, covîk òli *butterfly*? Recî mi, da žnòn íš kîn jô pijen, ê, íš covîkon òli íš matopîrën ovî *Chardonnay*, *Cošta de Oro*, *Santa Maria Valley*. Â?

JAKOMO: Ca šòn jô? Bîl šon jedon pût matopîr, matopîr kojî je lefîl u jelnëmu mòlemu vârtlu, matopîr kojî je volîl jedòn lípi cvît, u tèmû molëmu vârtlu, a ondâ je otî matopîr odletîl dalekò i lefîl je po švîtû ol cvîta do cvîta. A onâko lípega cvîta već nîkal nî nòšal. A šâl, šâl već nîšòn matopîr. Šâl šon còrv kojî štòjî

u svojû mōlu bûžu, i vōrti i grīžê drīvo švûga ti-vi lānća (*TV – lunch*) i svojê baškoťine i šīšo švûj *extra large coke* is pūno lēda. Cōrv! Kako i tī, Bēpo!

BEPO: Őpet ćemo mī poletīt, ōpet! Őpet!

JAKOMO: Jê, jê na drūgemu švītù! Žnōs tī da bi jō nōjveće volīl bīt gardelīn. Ê. Da jīmon krelā i da mōgu letīt. Vrōtīl bi se jō nōše u štōri krōj da se napījen vodê komīške na Kāmenice i da se nakantōn. Kantōl bi povāždōn švê dōkle mi šārce ne pūkne. Pūk! I gotōvo. Ê.

BEPO (*zapjeva*): Oj vapore puk-la ti propela...

JAKOMO I BEPO (*Jakomo se ukljućuje u pjesmu u drugom ponavljanju prvog stiha*): Oj vapore puk-la ti propela / Oj vapore puk-la ti propela / Oj vapore pukla ti propela / Ca je moga dragega odvela.

BEPO (*pjeva opet sam*): Oj vapore pušti dima jaće...

JAKOMO I BEPO (*Jakomo se ukljućuje*): Oj vapore pusti dima jaće / Oj vapore pusti dima jaće / Da ne vidin kako draga plaće.

(*ZATAMNJENJE. Ćuju se i dalje, sada preko razglasa, u mraku stihovi oproštajnih pjesama koje pjeva neka klapa: Na rastanku od diljenja / Zbogon draga, doviđenja / Zbogon more, zbogon poje / i Komiža mišto moje. Pjesma se gubi u prometnoj buci megalopolisa*).

LETRAT III.

Bepo u bijelom odijelu s crnim naočalama i mornarskom kapom. Pri hodu se pomaže štapom. Drži pod ruku Jakoma. Jakomo je u odjeći živih boja s kapom s velikom šiltom na kojoj je nekakav reklamni natpis ili znak. Šetaju vrlo bučnom ulicom. Šetnja scenom u krug. Oni nešto govore, gestikuliraju, Bepo nešto pokazuje štapom, onda zastanu pa se oko nečega prepiru, mašu rukama, ali to se ne čuje. Čuje se jurnjava automobila, policijska sirena, škripa kočnica. Kotrljaju se cestom golemi transporti. Bljesak reklamnih panoa. Zuje košnice velegrada pune čeličnih pčela. Intenzivna buka ulice traje jednu minutu, a potom slabi. Ostaje pozadinski, ali dalek tutanj velegrada. Dva šetača dolaze do jedne klupe i ondje sjednu da se odmore. Njihov razgovor postaje čujan publici.

BEPO (okreće se u pravcu vrlo intenzivnog zvuka ulice, škripa kočnica, zavijanje policijske sirene): A šrića von opuštila, da von opuštila.

JAKOMO: Ma kojî šušûr! Šrića ca slābo çûjen.

BEPO: E, Pîdro, Pîdro!

JAKOMO: A grihotâ je da ùmren, ê. Jërbo ondâ pensijûn grê nõse u government (vlast).

BEPO: Jê, jê, kal ovāko lîpe pênšije ìmomo, mògal bi noš gošpodîn Bòg jòs kojû vrîme nâ Žemju dõržât. Ê. Ža švidokê.

JAKOMO: *Maybe (možda)* çèdu non slāvot na onèmu švītù.

BEPO: Òpet tî òbo onèmu švītù. Pūc émo nõs dvò jòs jedon pût u Vegas!

JAKOMO: U Vegas? A na çùdo je dūc Dvonajêštun iz Gaffey do ovèga Plaza Park. Ìmon kòle nâ noge, pok me bolî kal grên. Jo ìden lèc kâl se zaškûri. Ca çù cinît nâ noge. Glèdot *television!* I ondâ jò ìden lèc. A na trí ùre ùjutro jò son nâ noge. Ondâ mi vajò cinît bãnje za ovè kòle. Ondâ se vajò obrît. Ondâ jò iskùhon obîd. Ùmeju tū se rašvāne. Kâl se pòcme vîdit, jò ìden u štorù (*store – dućan*) kûpît ca mî je potrîba. Tāko do òšan, òšan ì pul, jò se deštrigòn ol švèga. Ìden pòk vîdi na pòštu, jê mi dūšal kojî *bill (račun)*. Ìmon tāmò boxu (*pretinac za poštu*). Ondâ se vròtin dõma, a dalekò je, ìmon cò hodît. Jò žaborāvin u *second (sekunda)*. Kal jò dūjden bližu kùće, jò štāvin rûku u žepù, šjūr (*sure – sigurno, naravno*) za izvādit kjûc. I kal štāvin rûku u žepù, ondâ se pîton žòc son štāvîl rûku u žepù: jê za izvādit kjûc, òli za pogratât jòjâ? A ovòde primjeçijèn da se švît izlamenījê na *diferent way (različit naćin)*, jërbo ìmo pūno vîrih. Švākega je švîta u ovù Babilòniju.

BEPO: A kal sú parví Komìžoni dūšli u Pìdro, ovð je bīla pūštinja, šòmo šar-būn i kojo gòder kùća. Kàl sú onì komìški tovāri dūšli u Pìdro prī štū gòdišć, mògli sú ža štū dðlorih kùpìt cīlu Pìdro.

JAKOMO: Ê da njin nī bìlo drògo dōržāt dinār na bānak.

BEPO: A u onð vrīme lovīlo še je na mijōrè tonulòdih šardèl, i to òlma ovòdi u Pìdro iža *break water* (*lukobran*). Bīl biš īsal iža *break water* šòmo važèšt. Kòko te je vòja. Pedesèt tonulòdih, štū tonulòdih, dvīšta tonulòdih, šardèl kòko te je vòja. *The best gay was (najbolji je drug, u ribolovnoj družini, bio)* Mòte Drīnda. Eee. Mòte je dūšal ša mojīn pokūjnin òcon iz Tacòme u Pìdro. *Even Piška Tòne*. I òn je bīl dðbar, ali Piška *was different than (bio je drugačiji nego)* Drīnda. Piška bi ti krokòl mrižu (*krokat – baciti mrežu ispred tuđe mreže s namjerom da se ulovi riba koja bi ušla u tuđu mrežu*). Ješī tī poznāvol Piška Tòneta?

JAKOMO: Da poznāvol. Jedòn pūt mi je u Mancīnovicu, kàl šmo igrāli na kòrte, prōvjòl kakð sú na vešlā i na jīdra rīboli šalamūnè u Bering Sea. Onð sú bìli rībori! Onð! A ovī danās, ovī sú òlma poštāli Amerikōnci. Ovð vèc nīšū Komìžoni. *You know, different raca, different schooling*. Na vešlā u Bering Sea! I na jīdra.

BEPO: A tūkal šon i jò Bering Sea. Āli to je bīl špòrt prema onèmu ca mì je prōvjòl pokòjan otāc. Na vešlā u škīf. Nī motòra! Kojī motūr! Kò je žnòl ža motūr! A ùjutro pāršti īškordòni, rūke raštèkle ol rabòte, štivāle grèš važèš ùjutro ža obūc, a ne mòreš, rukīma ne mòreš, uzmi štivāle ù žube, popišòj še nā ruke da še pāršti molāju da mòreš obūc štivāle. Eee, *Bering Sea!* Āli nīkad nècū žaborāvit dòli u Gālf (*Gulf – u meksičkim vodama*). Tū je bìlo *nineteen sixty two*. *Liberator* pūn rībe. Švè tānge pūne tūnih. Šezdešèt mīj ol krāja, a žapūhālo *seventy miles (sedamdeset milja)*. Švè je bìlo īšpol mòra. Švè! (*Diže se s klupe da bi izrekao značajne riječi, najprije govori tiše kao da vidi strašan prizor*): *I didn't think I'd make it! (Udari energično štapom o tlo pa žestoko)*; *I didn't think I'd make it! (Nisam vjerovao da ću se spasiti)*. (*Stanka*). Kal šmo dūšli na *Cape Saint Luca's, Jesus Christe*, švā karmā pòl more. *Liberator* kako *submarin... (podmornica)*. *Unbelievable! (nevjerojatno)* A kal šon dūšal dòma, plāce Rosmary da Lady imo pròliv. I vajālo je Lady olnīt u likōrā ža pašè. Ê.

JAKOMO: I ješī je òlnil?

BEPO: Bomè ješòn. A kakð ćeš Rosmary utīšit? E.

JAKOMO: A, vīdiš, jò nīšòn imòl intrīga ša žènškima. Mène je jelnā bīla īsmantāla. I tū mi je dòšta ža cīli živòt.

BEPO: A jô son imôl trî, a šâl nîmon nijelnu. Kakò ni tí. Tí barêenko ìmoš svûga Benjamîna.

JAKOMO: Ê, Benjamîn je mèni kumpanjîja. Kal jô vîdin Benjamîna i kâl mi zakantô, parî mi še dà son u Komîžu.

BEPO: Bîlo bi bôje dà ti je onâ Portugêška iz Star Kista, dà ti je onâ kantâla, nègo Benjamîn, dà ti je kantâla onê njihove, kakò še zovû?... onê *fado, fado* pîsme. Imâla je glôš kakò Amalia Rodrigez (*pjeva nekoliko taktova neke portugalske fado pjesme, a pridružuje mu se u pjesmi i Jakomo*). A volîla te je onâ Amâlia... onâ, kakò še je onô žvôla?... Hellena Dos Santos. Volîla te je Hellena.

JAKOMO: Ê, Hellena! Âli jô še nîsôn u nijelnu mðgal zajübît. A godîšćo su pašôvâla u lavûru i mâlô-pomâlô namotôl še je rokêl ovêga životâ.

BEPO: Ê, i šâl ti ùmišto Hellene kanto Benjamîn. A jê ovôdi u Amèrike gardelînih kakò u štôri krôj?

JAKOMO: Nîsôn jih vîdil. Vîdil son ovôde faganêle. Žovû ih *home finch*, âli gardelîne nîsôn vîdil. Šômo komîški legôti, kakò ca son jô, daržê gardelîne. Drûgi daržê kanerîne, papagâlote, trôpske tvîce. A jô son i smòkvu usôdîl u vârtal îsprid kûće, smòkvu iz Komîže, nekâ mi rêštê pol poništru. I ondâ butôn gardelîna u kajbûn na smòkvu nekâ mi kantô.

BEPO: A kâl ga butôs na smòkvu, ondâ ûn mišli dà je u Komîžu.

JAKOMO: A nê, ne mðgu jô njêga privârit. Ôn žnô da nî u Komîžu. Îmo ôn dðbru bûsulu. Žnô ôn dî je žvîzdâ Tarmuntôna. Žnô ôn da žvîzdâ Tarmuntôna oštâje priko dèšnega râmena, kakò ca son i jô žnôl onê nôci na Poklâda pedesêt i parvê, kâl smo gûcon utêkli iz Komîže pul Itôlije.

BEPO: A žôc sí tí, Gûndula, toliko zajübjen u tê gardelîne?

JAKOMO: Jërbo mèni je gardelîn bûsula. Kal sí tí nâšrid môra, a potendôna ârija, ne vîdiš žvîzdê, ondâ môraš jûžit (*to use – koristiti se*) bûsulu. I bûsula tí kôže ròtu. Tâko i jô u ovêmu oceânu Los Angelesa jûžin gardelîna kako bûsulu. Ovôdi nî žvîzdîh da še po njîma mðgu orjentîrât. Žvîzdê še ne vîde. A *maybe* (*možda*) da ćedu šâl i nâ nebo pocêt pîšât *advertisements* (*reklame*). Štîl son da imâju šâl nîki lějser (*laser*) kojîn še mòre i pð nebu križetât. Ê, jërbo nâ zemju vêć nî mišta. Švê su íspîšâli. Šômo slîke i slovâ. Â, Bèpo, ca tí še parî, pòvar *Roling Hills* ístecê butîlja *cocacole* ùmišto mišeca... Âli kal Benjamîn zakantô, jô žnôn na kojû je bôndu svîta Komîža?

BEPO: A ca nî bđji kanarîn?

JAKOMO: Štîl son jedôn lîbar obo tvïcima. Žnôs tí da ekspêrti za tvïce racunāju da nâs gardelîn, kojêga mî lðvimo u Dalmáciju, nôjboje kantô na švîtù. Ma ûn kantô dâ ti še vlôsi najêže. A žnôs tí, Bèpo, zôc tvïca na štablò kantô?

BEPO: A bît će zātu ca je kuntênta, ca sê vešeli.

JAKOMO: Nê, tvïca kal kantô na štablò, muškô tvïca, onâ govðri: »Ovò je mojâ kùca, ovò je mojè mîšto, jò vòlin ovù mojù mîšto i nemûjte mi smêtât.« Tù govðri muškîn tvïcima, a žênskin tvïcima otî njegûv kânat hòce rêc »hòlte ovâmo«. I ako še onâ zajûbi u njêga, a òn ù nju, ondâ onâ oštâne na štablò i tóti ucinê gnjîzdð. Jedôn Inglêž je cîli živòt študîròl jazîk tvïc i tû je òn òbo tèmù pîšòl.

BEPO A je tí razumís ca gardelîni îzmeju sêbe govðre kal kantāju?

JAKOMO: Razumîdû onî i mène ca jo njîma govðrin. Jô ís Benjamînon govðrin i ûn mèni olgovôro. Mî še dvò dobrò razumîmò.

BEPO: I ca tû govðri?

JAKOMO: A govðri da bi še tîl vròtît u Komîžu. Dâ ga ne komodò ovâ kânapa amerikònsko, ni hâmburger, ni *cocacola*, a ni *television* ga pûno ne zanîmo. Dâ bi še volîl vròtît u Komîžu i napît še vodê na Kâmenice i najîst še pînkîh od òsloboda u Prîsmêj i žaspât na rogòc u Nòrpînu. Ôto, tû mi govðri.

BEPO: Ma tí, Gûndula, mîšlîs da još ùvik poštðji onâ Komîža íz kojê sí tí na Poklâda pedesešte utêkal pul Itòlije. Jê, jê... utêkla je tâ tvïca íz mrîžic. Nî vèc Komîža na ístu mîšto. Kùce sú na ístu mîšto, mòre je na ístu mîšto i alerûj na kanpanêl ol Komûne rebatîjê ísto kako i ondâ kal šmo mî utêkli. Âli tû sú šâl drùge ûre. Nîšù tû onè nâše ûre.

JAKOMO: Ma tí mène nîšî razumîl.

BEPO: Nê žnos tí, nê žnos tí kðko še je têga promînilo. Tî mîšlîs dâ še šðmo ovòde mînjo, a tâmo u štòri kròj švê stojî na mîšto. I da ćeš imât dvòdeset î pet gðdišc kal še vròtîs u Komîžu. I da nêćeš imât kòle nâ noge i aparòt ù juho, i *cholesterol*, i *blood pressure*. Ê. Tò ti mîšlîs. Otê Komîže, Jâkomo, vej nî. A jê, jê u tvoju i u mojù glòvu jðš poštðji. A kal ovê dvî glòve ízògnju ù zemju, ondâ će i otâ Komîža ís njîma neštât. Onò sú, Jâkomo, šðmo štîne, šðmo kùce. A jûdi sú še raštòrkâli po cîlemu švîtù i oštârili. A mlòdi Komîžoni, onî nònke komîški ne žnâju. Dðkle mî ovâko cavarjòmo po komîški, ís nòn je Komîža ovòde na ovù

šentôdu u *Plaza Park* u Pídro. A ta šentôda mōre bīt i u *Santiago de Chile*, i u *Buenas Aires* i u *Adelaide*, i na komišku rīvu.

JAKOMO: Īsto bi jō volil dā šu še onī mornōrī pobūnīli prōtiv Krīstofora Kolumbōta i okrēnīli temūn »Šānta Marīje« nōše. Tāko bi jō šāl bīl u štōri krōj.

BEPO: A ca tī ovōde falī? Īmoš līpu pēnsīju, līpu kùću, ê, a i Marjetīna te glēdo. A dobrā je Marjetīna, dobrā je.

JAKOMO: Ê, a da nī bīlo Krīstofora Kolūmbota...

BEPO: Ma da je Kolūmbo olkrīl Amēriku! Ā? Je tī Gūndula vīrujes ū tu?

JAKOMO: Jō vīrujen dā šon jō šāl u Amēriku. A da Kolūmbo nī olkrīl Amēriku, jō šāl ne bī bīl u Amēriku. A ne bīs ni tī!

BEPO: Nēgo bi šāl ša onīma papagālotima komīškima šīdīl na šentōdu na rīvu i prōvjōl obo pulītici, i hōće *government* imāt pinēz za dat pēnsīju òli nēće. Pēnsīju òl štu dđlorih. Āli da je mēne Kolūmbo dđnil u Amērike! Ma dđnil je njēga kurēt. Kakò i mēne! Ê. Kakò i onū štablò ša miljūn miših. Ê. Štablò našrid Pacīfika. Ā?

JAKOMO: Kojū štablò?

BEPO: Glēdoj ovāko: Teramūt, oli pōplava, oli vrāg, oli hūdoba, oli nē žnon ni jō, vulkān, izgūlīl štablò u đūnglu i rīkā ga ònīla u oceān. U oceān. Je ti dobrā batarīja u otī aparōt žā ušī?

JAKOMO: Jê, butōl šon nōvu, šāl te cāgod cūjen.

BEPO: Ovò šon ti nīkidon prōvjōl. Ê. I kurēt nōši otū štablò.

JAKOMO: Ma kojū štablò?

BEPO: Ma, bōga ti, štablò, vèliku štablò, ê, srića mu opūštīla. Rīkā dđnila iz đūngle, iz đūngle, ê, iz đūngle, teramūt, pōplava, nē žnon, i rīkā dđnila ū more, razumīs, ū more i kurēt ga nōši, nōši, nōši... òdnil ga našrid Pacīfika. Ê. Štablò! Štablò našrid Pacīfika! A štablò pūno miših. Ê. Ovò ti je ovāko bīlo. Ovò jō nīšōn cūl na rēdio, īli na *television*, īli prošīl u News Pilot. Dēset dōn šon òkolo tēga štablā lovīl tūne. Dēset dōn! Nalōdil (*to load – krcati*) pūn *Apolo* òkolo štablā našrid Pacīfika. Ê. Dvò mijōrā tonulōdih. Jā.

JAKOMO: Ma kakò štablò...?

BEPO: Ma nē žnon... a štablò pūno miših. Onīh vèlikih iz đūngle. Miljūn miših na štablò. Glōlnih miših. Ê. (*Uživljava se u fantastičan prizor i u tome se diže na klupu, na kojoj je do tada s Jakomom sjedio*).

JAKOMO (*u čudu ga gleda, pa se okreće u neugodi da ih tko ne vidi, da ne pomisli da su oba poludjeli, pa se digne s klupe da pridrži Bepa da ne padne, osvrće se u strahu*): Ma Bèpo, ma, ma, ma... ma pašć ćeš..., ma kâla še... Bèpo, ma ca ti je?... ma ako *policeman* ... (*okreće se*).

BEPO (*Digao se na klupu, ima crne naočale, kapetansku kapu, gleda prema publici. Klupa mu je imaginarni brod nasred mora*): Šèdi dōli! Šâl si ti, Gûndula, miš. Štojís nâ gronu ol štablâ, na štablò sí kojê drifti (*to dryft – kretati se nošeno strujom*) po Pacifiku... Šèdi dōli!... Putùje oceanom *Santa Marija* pûnin jìdrima... Ma sèdi dōli, nēcù pâšt... Vèliko želèno jìdra. Debèle grōne – jòrbuli. Na komândni môšt komandònt Miš! Miš – kojèga mornōrì žovû Kolúmbo... (*Stisne ruke ispred očiju i kao da dalekozorom promatra pučinu, okrenut prema publici*). Dì je, ma dì je, šrića mu opûštila, jê dî kojì ãjlend na ovèmu môru, sómo môre, i môre, i môre, i môre, i nêbo, nêbo i môre, šrića mu opûštila, i môru...

JAKOMO (*izvadi iz džepa vrećicu čipsa i jede sjedeći na klupi*): A želèno *Santa Marija* punâ miših drifti oceanom... (*Smije se*). A dì je *Pinta*? A dì je *Niña*? A ješi lûd, Bèpo. (*Jede čips*). Dâ te kògod cùje, finil biš u *hospital*.

BEPO: Åko še ne pojōvi kōpno, nōjpri cedu ovì glōlni mornōrì pojìšt mène! Dvô mišeca driftimo oceanom. Dvô mišeca. A nînder kōpna. Mornōrì će pocêt umirot òl gloda. Dì je Îndija? Mornōrì vèć jìdû lišće... (*Gleda Jakoma*). Dì je Îndija? Pojìšt cedu i mène...

JAKOMO (*ubacuje u usta čips i gleda žvaćući Bepa – »Kolumba« na komandnom mostu Santa Marije*).

BEPO: Åjlend! Åjlend! Îšprid prōve åjlend! Cùješ ti, Gûndula, åjlend!

JAKOMO (*s punim ustima čipsa*): Evîva Colombo! Colombo Malatîja!

BEPO (*odozgo*): Jākomo, kakò cemo mu dât ìme?... Ovèmu åjleudu?

JAKOMO: A bomè, ti sí olkril ovì åjlend. Dōj mu ìme Malatîja. Ê.

BEPO: Malatîja! Malatîja! Dòbru ìme za nōvi åjlend u Pacifiku. *Marchese's Island, Samoa Island, Salomon Island, Malatîja Island!* Mòže, mòže. Žapîši ti, Gûndula, u kōrtu grâfikû nekâ še u škûle ucî, nekâ budúće generâcije... neka znâju da je Malatîja olkril Nōvi Švît – Malatîja Island ùsrid Pacifika. Poglèdoj kanoćolên kojì lípi škûj! (*Gesta davanja dalekozora*). Oooo kojì škûj, ma kojâ belèca!

JAKOMO (*Uživio se i on u igru koju je započeo Bepo. Digne se na noge i promatra publiku, napravi gestu uzimanja dalekozora od Bepa i s rukama stis-*

nutim na očima, kao da drži dalekozor, promatra publiku okrećući pogled lijevo-desno po gledalištu): A glèdoj, Kolũmbo, koliko je mĩših na ovẽmu – Ājľendu. Ā? A ca sũ krĩpni! Aaaaaaa! Nõjpri ćemo nĩh izĩšt.

BEPO: Ca ćẽ skvãrit na rõzõnj!

JAKOMO: A mõgli biĩmo i jedõn tingulõt napravĩt.

BEPO: Jõ bi vẽće volĩl ľẽšo.

JAKOMO: A kal nĩh izĩmõ?

BEPO: Ondã ćemo... gũšćerice jĩšt!

JAKOMO: A kal nĩh izĩmõ?

BEPO: Ondã ćemo... ondã ćemo... ondã ćemo jĩšt jõjã od kãlebiħ!

JAKOMO: A kal nĩh izĩmõ?

BEPO: Ondã ćemo ćekot da kãlebi õpet izľẽzũ jõjã. Ē.

JAKOMO: Ali nẽće, *facken*, bĩt ni kãlebiħ, ãko njin izĩmõ jõjã.

BEPO: E, bõgati, vĩdiš, nẽće bĩt ni kãlebiħ. Ē. A ondã...

JAKOMO: A ondã ćemo šẽbe jĩšt... (*Sjedne*).

BEPO: A ondã ćemo šẽbe jĩšt... (*Sjedne i on*).

JAKOMO (*daje Bepu vrećicu s ĉipsom*): Izĩšt ćemo še izĩmeju šẽbe kako mĩši na tvũmu Ājľendu.

BEPO: I tãko je Kolũmbo olkrĩl Amẽriku. A nõnke nĩ znõl da je bĩl u Amẽriku. Ũmor je, a nĩ znõl da je bĩl u Amẽriku. Ũn je mĩšľil dã ga je kurẽnt õlnil u Āndiju.

JAKOMO: Bõje dã ga je kurẽnt õlnil u Āndiju! Bõje da nĩkal nĩ olkrĩl Amẽriku.

BEPO: A i tĩ, Jãkomo, mĩšľĩš kãl si iz stõrega krãja dõnil šmõkvu i gardelĩna, da nĩšĩ u Amẽriku, nẽgo na švojẽmu mõlemu ājľendu. Popenjĩ še na švojũ šmõkvu u vãrtal is gardelĩno u kajbũn i drĩfi oceãnon Los Angelosa kako i onĩ mĩši iz Papuãnije ili pĩtoj Bõga õkle. I drĩfti na švojũ šmõkvu is švojĩn gardelĩnon po Pacific Avenue, putũj u Torens, Carson, Lakewood, Cabrilo... Mõj, Jãkomo, kal te jedonpũt kurẽnt polbĩje, kakõ i onũ štablõ ca putũje Pacĩfikon, vej še nĩ cõ vrõtĩt. Mõraš drĩftit po oceãnu. A nõš je kurẽnt õlnil iz Komĩže i vrotĩt še vẽj ne mõremo.

JAKOMO: Těbe je ðlnil kurênt. Āli mēne kurênt nī ðlnil! Nē! Mēne kurênt nī ðlnil iz Komīže! Mēne je ðlnilo... mēne je ðlnilo..., šārce je mēne ðlnilo! Ê, šārce, a nē kurênt. Šārce!

BEPO: Šārce? A dvô pūtā śi utěkal iz Komīže! Dvô pūtā.

JAKOMO: Parvī pūt śon utěkal radi ðklade. U onū vrīme mǎlo je bīlo noćih, a da nī kògod utěkal iz Komīže put Itôlije. Švī mlôdi śu bižāli. Āli jô nīśôn tīl utěć. I mēni śu śe rŭgāli da je mēne śtrôh utěć, da śon jô śtraśjīv.

BEPO: A ol cēga śi mǔgal žīvīt u śtōri krōj?

JAKOMO: Jô śon imôl līpega ložjô, dvôdešet mǔtik plôvca nā Biśevo, jô śon imôl jelnŭ bôrku, trī pôra mrīz, jedôn parangalić i... gardelīne. Kal paśô jemātva, kal vīnô kŭho u konôbu, kal žapŭśu parvê garbinôde, doletê gardelīni. Nīšta nī līpje na śvītŭ nēgo navīśćāt baketīne, napêt mrīžice, terôntu ũ ruke i śešt izā gomīle. Kantāju rećāmī, ðbloci kurê put levônta, a gardelīni, faganêli, lugarīni, verdŭnī kantāju i pādaju na pjônte, na baketīne. Ā, kojô belēca. Pŭše maiśtralīć, vŭnjo koromāc i kadŭja... Pǔk kal śe žaśkŭri – u bôrku i pŭc na līgne, pok na gradīkule pēć na komīn līgne na žerāvu, dvô perŭnā blītve, i žmŭl plôvca... i žakantāt iś klāpun.

BEPO: A klāpa? (*Broji na prstima*). Parvī tenôr u Čīle, u Santiago, drŭgi tenôr u Perth, trećī tenôr u Melbourne, parvī bārīton u Sidney, drŭgi bārīton śī tī, Gŭndula, parvī bās u Pīdro, drŭgi bās u Bellingham, a trećī – a trećī bās – ũn śāl nā Biśovo brojī žvīzđē nā nebo, kòko je žvīzđīh pǔvar Bīśova. Joś nī izracunôl, āli bôrzo će dŭć krāju. I śāl, Gŭndula – žakantôjte. Ê, śāl žakantôjte. Po veceri. Pǔšli pecēnih līgonj i blītve i plôvca iz Šarbunôre. Onŭ... kakò onŭ grê (*počne pjevati*): Omili mi u selu divojka... (*Zove Jakoma da mu se pridruži*), mala, plava, al je srcu draga... Ca śī śe konfundīl. U Pīdro mǔreś žakantāt iś mēnon, a u Komīžu ne mǔreś iś nīkin. Onī ako i kantāju, ondā kantāju iz deśpeta, e.

JAKOMO (*ne pridružuje se pjesmi tako da Bepo prestane*): I, ca tī govđrin, onī śe mēni rŭgāju da śon jô śtraśjīv. A jelnŭ vėcer na tānac śmo. Vėliki drŭštveni tānac u Komīžu. I Vīško Gòdina prid cīlun kumpanjījun mēni da śon jô śtraśjīv. Gòdina mēni da je mēne śtrôh mōra, da mēni škòdi mōre, da jô nećŭ utěć, da śon jô śtraśjīv. A ondā śu śe śvī pǔceli śmījāt. Ê. A jô njēmu, Gòdini: »Hòćeś vārć skomēśu dā ću utěć, i tǔ kako ca nīkal nī nīkur utěkal iz Komīže, da ću utěć iś gŭndulun. I prīd śvīma śon tē nǔćī dŭl rŭku Gòdini i oklādili śmo śe dā ću gŭn-

dulun utëc u Itôliju. Imôl son lïpu vëlîku gûndulu. I radi ôklade jô son utëkal. A ondâ son se izgubîl. Bîla je maglâ. Ÿ pul pûtâ çapôl me je kalîg, ma kojî kalîg, maglâ kako tîsto. Nîšî mògal vîdit prôvu ol gûndule. I jô son pòšli dvô dôna vešlônjo u gûndulu dûšal na Švêtac, a mîšlil son da je Itôlija...

BEPO: I ondâ šî vikôl: *Che paese, signori, che paese?*

JAKOMO: I tâko son jô po tËmu dòbil ìme Gûndula Ke Paêze. Po tËmu ìmenu znâju me u štôri krôj. I trî mîšeca u parzûn na Katalîniça brîg u Šplîtu. Ê. Radi ôklade. Trî mîšeca u parzûn.

BEPO: A jô son utëkal u kajîc na vešlâ. Utëkal son na šešnâšte agûšta pedesešte, na Švêtega Rôka. Kako šâl se ispomînjen. Na Vêlu Gûšpû bîl je prošešijûn i jô son nošîl Gûšpû, cetîri smo nošîli Gûšpû. »A jê ti teškâ bîla Gûšpâ?« pîto mËne Margarîta« - »A nî, Margarîta, nî mi bîla tËškâ Gûšpâ.« - »Bît êe non tËžji Švêti Rôk« - govôri mËni Margarîta. Onâ je mîšlila dâ cemo žâjelno utëc. A šûtradon ošvîce Švêti Rôk, na šešnâšte agûšta. Tâko smo se bîli dogovorîli, dâ cemo utëc na Švêtega Rôka. Âli tË nòci jô son utëkal sôm kajîcon na vešlâ, bež Margarîte. Od Komîže do TrËmitih na vešlâ. Dvî rûke – dvô vëlîko karvôvo žujâ, na šešnâšte agûšta, na Švêtega Rôka.

JAKOMO: A Margarîtu šî oštâvil u Komîžu! Margarîtu šî privârîl.

BEPO: Bîlo me je štrôh da se ne potòpimo. Bîl je môli kajîc!

JAKOMO: Nî bîl môli kajîc, bîla je môlo jûbôv!

BEPO: Volîl son jo Margarîtu.

JAKOMO: Ma šî vËce volîl îskapulât svojû gužîcu. A Margarîta, Margarîta se je tîla ubît radi tËbe. Margarîta nî mògla žîvît bež tËbe.

BEPO: A bît êeš je tî utîšîl dîgod?

JAKOMO: Jô son i utëkal îzboga njê u Itôliju.

BEPO: Ma ca mî govôriš!

JAKOMO: Pašâli su mîšeci ôlkad šî tî utëkal. I Margarîta te vËc nî spomînjola. Parîlo je dâ te je žaborâvila. I jô son se žâjûbîl u Margarîtu. Ma cò žâjûbîl! Margarîta je mËne bîla alavîja îsmantâla. Jô vËc nîšôn hodîl po zemjî nËgo, nËgo... A i onâ je dôla mËni znât da me vðli. Jô son promîšlil dâ se je ol tËbe ohlôdîla. Dalekò ol ocîju, mîšlil son, dalekò ol sârca. A kantôl son ondâ kako gardelîn i švirîl klarinËt na tòncima. Švî su tîli îs Margarîtun tòncot, a jô son švirîl klarinËt u orkËstru. Margarîta je tòncola kako vîlâ ravijôla. Margarîta! Jô

son mĩslil da je onā žajũbjena u mũj kãnat i u mũj klarinèt, àli, privãril son še, onā je bĩla žajũbjena u tvũj – klarinèt.

BEPO: A nĩsĩ mi nĩkal prõvjõl da sĩ volĩl Margarĩtu.

JAKOMO: I mẽnĩ Margarĩta da vajõ utèc u Itõliju. Da svĩ mlõdi utècãju, da utecemõ i mĩ. Ma nè u Itõliju, bĩl bi jõ is njũn utèkal na krõj svĩta dã mi je røkla.

BEPO: I ondã?

JAKOMO: Dũnkve, Poklõd je pedesèt i parvè. Űvecer vèliki mãskenal. Šõla punã mãškarih. Jõ u orkèštru svĩrin klarinèt, a obũkal son trĩ jèmpera i debèlu jakètu.

BEPO: Őli je bĩlo žĩmã?

JAKOMO: Bĩl je dõgovor. Tè nõci bizĩmõ u Itõliju jõ i Margarĩta i jõs pèt prĩjatejih, i cĩlo famĩja Falkõrõva, otãc, mãti i pèt dicè. Trĩ jèmpera son imõl na sèbi, jèrbo še mõran ispotĩt da mõgu røk kako ìmon fibru, da vøk ne mõgu svĩrĩt, da grèn løk. A pulicijõti na rĩvu. Cũvãju brõde da ne bĩ kũ utèkal pul Itõlije. Ű tu vrĩme lètrika je gorĩla do jelnãšte űrih vøk. Tøkã momènta kal še izgõsĩ lètrika, vajõ ukrãšt brũd. Žẽnške mãškare žabõvjãt øe pulicijõte, a mĩ øemo ukrãšt brũd. Tũcøk jelnãšte űrih na kampanèl... (*Čuju se udarci zvona na kampanelu*). Gõsĩ øe lètrika. (*Gasi se svjetlo na sceni. Mrak. Još odzvanjaju udarci sata*).

U mraku urnebesna glazba, dominira harmonika, plesna glazba pedesetih godina. Postupno pojavljuje se prigušeno svjetlo. U polumraku tri maškare plešu, skaču, luduju... Snop svjetla hvata pojedine maske. Jedna je maska ljepotice u raskošnoj balskoj haljini. Dva muškarca natječu se koji će je pridobiti. Čas pleše s jednim, čas s drugim. Jedna maska predstavlja Jakoma, a druga Bepa. Lik s maskom Bepa bježi sa scene. Ostaje par: lik Jakoma i ljepotice Margarite. Oni plešu u ludom ritmu. U furioznom klimaksu glazbe lik Jakoma zgrabi Margaritu i odnosi je sa scene trčeći. Potom s druge strane scene utrčavaju ponovno na scenu s drugim maskama, svjetlo slabi, polumrak, opći metež, trčanje lijevo-desno, potezanje konopa, jedan skok, drugi skok, treći skok, uzvik »Mõla!« Maškare prave pokrete veslanja. Mrak. Prestanak glazbe. Šum mora, olujno hujanje vjetra, a onda usamljena svirka klarineta, dok se u pozadini još øuje prigušeno hućanje mora i vjetra. Pale se svjetla na sceni. Ponovno sunčan kalifornijski dan i klupa u Plaza Parku na kojoj sjede Jakomo i Bepo.

JAKOMO: A pokõdjan Fjurèncõ bĩl mi je røkãl: »Šĩnko nekã ti űvik stõjĩ žvĩzdã Tarmuntõna prĩko døkšnega rãmena, nõnke ne jũzi (*to use – upotrebljavati, služiti se*) bũsulu, Tarmuntõna prĩko døkšnega rãmena i *straight (ravno, pravo)* sĩ u Trĩmide. Šãl ofĩ mõli gũc, a nõs døkvet vèlih i pèt dicè pol prõvu. A bokũn

motòrića kako mažinîn za kafù. Tù je hòlo, ma cetùri-pêt mîj àko smo vozìli. Šùtradon kolo pùlnê vîdimo îsprid sêbe škòje, dvô škòja. I bližje, i bližje, i bližje – îspri nôs dvojica u kajîc lòve na kônjce. A jô, nemûj se smîjât, Bèpo, za se nè po drùgi pût privâri, govòrin nîjma: »A dî smo vò, kojù je ovò mîsto?«

BEPO: Ìli šte òpet dùšli na Švêtâc?

JAKOMO: Ma ovî pîtâju »*Cosa, cosa?*« - Kal són jô cùl »*cosa, cosa*«, a jô govòrin »*Che paese?*« - »*Isola della Trimide*«. »*A haaaa! ... della Trimide! Ma dove ze porto?*« E, pokažjè rùkùn da nàokolo, jê. I dôj njin tobàka, dôj njin bùšulu, dôj njin švèkoliko. I dùšli u pòrat. Šâl se vajò îskarcât, a Taljòni se îsprid bròda îškùpili na meròkul. Štòri Falkòr vâdi dîcu îspod pròve. Ênti bòga, glèda-ju Taljòni, jelnò dîtè vônka – »*O povero bambino!*«; ma grê drùgi – »*O poveri bambini!*«; ma grê trèci – »*O dio mio!*«; ma grê cetvòrti – »*O mamma mia, poverissimo bambino!*«; ma grê pèti – »*O mama mia, aiuto!*«. A štòri Falkòr kal je îskarcòl dîcu, lègal je na tlèh i bušivòl je zêmju. Àli, kâl se je bokùn rekrejòl, kâl je dùšal dùh u nîjga, govòri mèni: »Â, Gùndula, mògli smo Taljònima donît jelnù mãšku za plòcu. Onî vòle *gãte* (*tal. gatto* – *mačka*)... na gùlaš!«

BEPO: I ca jè pòšli bìlo?

JAKOMO: Tî znòs bòje ca je bìlo – pòšli! Muškî na jelnù bòndu, zênske na drùgu bòndu. Mî u Frascati u lôgor za kriminâlce na îspitivònje, a zênske na drùgu bòndu u zênski lôgor bližù Rîmâ. Lêd, snîg, glòd, kriminâlcî cîle Itòlije, svàku jùtro kògod osvâne mortòv. A ol Margarîte ni glòša. Kâl sú me pribâcili iz tèga lôgora u lôgor pòvar Nâpolija *Carinara di Aversa*, u šlòbolni kâmp, doznòl són da se Margarîta odòla za Bèpota Malatîju. Ê. Ža Bèpota Malatîju. A jô són bìl temunjêr! Jô són dòrzòl temùn.

BEPO: I Bèpo Malatîja pòrtil je pòšli lôgora u Trâni, pòrtil je Bèpo Malatîja škùpa sa Margarîtun put Kalifòrnije. Jô po Pacîfiku, ís kanoçòlên na jòrbul, a kal pòšli trî mîseca dùjden na kròj, ne smîn poglèdot zênsku. Šacùvoj bòže! Trî mîseca glèdon mòre, dupîne, pišikònte, tûne, i onè papagâlote na brodù, a kal dùjden na kròj, vajò zatvorît òci, ne smîn poglèdot zênsku. Margarîta jelûza! Ošlobodî Bòže da bi jô poglèdol drùgu! I ondâ je pùklo. Dêset gòdišć je durâlo, a ondâ je pùklo. Vêc se nî mòglo nâpri. Švák na svojù bòndu. Margarîta se odòla za jelnèga pilòta i danâš živî u Auštrâliju, u Šidney. A jô són u Vêgas za šankon upoznòl Elvîru. Španjòlka. Žeštokâ kako pãprovica. Bîla je lûdâ za mènnon. Trî

šmo gòdine bìli žâjelno. A ondã še pojòvìla Rosmary ša švojìh pèt pašìh, a pòšli je kùpìla i šèštega – pùdlicu Lady... Lady... Malatìja.

JAKOMO: I govòriš kurènt noš je dòvel u Kalifòrniju!

BEPO: Kurènt, Gùndula, kurènt. Margarìtu je kurènt ònil u Auštrâliju, a nôš dvò u Kalifòrniju, u Pìdro i dacèt (*that's it*). Švè je do tèga kako kurènt potègne.

JAKOMO: A mène je potègla Margarìta, i jòš me ùvik nì molâla. A mòre bìt dà mi še je švè ovò snìlo i da ću še probùdìt kako *baterfly*.

BEPO: Kakò grê onâ nãša »Oj vapòre«...?

JAKOMO I BEPO (*zapjevaju zajedno*): Oj vapore puk-la ti propela / Oj vapore puk-la ti propela / Oj vapore puk-...

BEPO (*nastavlja sam*): Ia ti pro... A ca jè, Jákomo?

JAKOMO (*Odjednom je Jakomu pozlilo, uhvatio se za srce, bolna grimasa na licu, pokušava nešto reći*).

BEPO: Ca tì je, ca tì je?

JAKOMO (*klonulim glasom kad je došao k sebi*): Píšmo ža Marjetìnu je u škafèt ol kantiòlâ u kãmaru. Recì Marjetìni da gardelìna... da gardelìna...

BEPO: Gùndula, ža Išùkarška, ca tì je?

JAKOMO (*s naporom dolazi do daha*): Ništa, ništa... Šòmo mi je mãlo priškocìlo šãrce.

BEPO: Priškocìlo šãrce...

JAKOMO I BEPO (*Još nešto razgovaraju, ali to se više ne čuje. Govor je ugušila buka megalopolisa: tutanj automobila, škripa kočnica, zavijanje sirene bolničkih kola, kotrljanje golemih kvantiteta stvari na kotačima. Postupno zatamnjenje. Ali prije potpunog mraka negdje iz dubine naslućuju se zvukovi posmrtnog marša limene glazbe. Zvukovi se pojačavaju, a buka ulice smanjuje. Napokon u mraku scene marcia funebra postaje dominantna zvučna kulisa.*

EPILOG

PRVI PRIZOR

Dining-room Jakomova doma. Stol prekriven crnim stoljnjakom. Na stolu buket cvijeća, urna i upaljena voštanica. Klarinet. Prigušeno svjetlo. Lagana klasična glazba. Dvije stolice. Na jednoj sjedi Bepo u tamnom odijelu. Na kredencu krletka s gardelinom.

BEPO (*rezignirano, s tonom ironije*) Ê, môj, Jākomo... Ôto, kurênt!... Okrenîl je kurênt na drùgu bôndu. Eeee. Voltôl je tvoju gûndulu drêto pul Komîže. Pðšli cetardešêt ì sedan gðdišć tvojà se gûndula vrôco u Komîžu. Tèbi je okrenîl kurênt. Nðši te kurênt iz pulênta. A mène varfî, varfî, varfî... varfî me kurênt ôkolo ovêga mûga šćôpâ. I varfîn se kako papâgalo na fumôr ôkolo ovêga šćôpâ. Tî ćeš, Jākomo poletit danâs kako gardelîn. A nîkad u životù nîši bìl u rêoplan. Je te štrôh, Jākomo, rêoplana? Parvî pût letit ćeš u âriju, kako gardelîn, kako *baterfly*. Napît ćeš se vodê na Kâmenice. Vîdit ćeš švoje lðže kojè su obrêšle kupîne, švoju šmòkvu kojâ je usâhla... tî ćeš vîdit rîvu, šfînu, gomîlu, kupînu, Bîsevo... a jô, môj Gûndula, jô bež têbe nečù vîdit ništa. *Baterfly!* A bârž se je i mèni ovò sòmo šnîlo?... Marjetîna! Marjetîna!

DRUGI PRIZOR

MARJETINA (*izvan scene*): Evo me, evo me. (*Donosi kavu na tacni i posluhuje Bepa*). Ma, Bepo, kako se to dogodilo tako iznenada? (*Sjedne na drugu stolicu*).

BEPO: E. Kakò? Mî smo žakantâli i... i nîšmð dofinîli pîšmu. I nîšmð dofinîli... U pîšmi je ùmor. U pîšmi... nîšmð je dofinîli... pùk i gotòvo.

MARJETINA: Ma šta vi mislite, Bepo, taj gardelin, ne znam ... hoće mi na carini, šta ja znam, ovi naši prave probleme, nesmiš *food*, ne smiš *plants*, ne smiš gardelina, ne smiš ništa, ne znam...

BEPO: A žnòš tî, Marjetîna, kakò je ovî gardelîn pašôl çàrinu?

MARJETINA: Kakò?

BEPO: Pjerîno ga je bìl štâvil u tûb od *toilet paper*, dà ga ne išpeštò, i s njîn u žèp.

MARJETINA: Ma di çu ja s tim imat intriga.

BEPO: Nò, Marjetîna, ovî gardelîn je šâl amerikònski *citizen* (*građanin*), on îmo amerikònski pašapòrat, šal mðre šlðbolno putovât po švîtù.

MARJETINA: Ma šta ja znam. Da donesem gardelina u Komižu i da ga tamo pustim iz kôjbe. Pa to sam mogla i ovdî, otvoriti mu vrata i... i neka leti kud hoće.

BEPO: Ma Marjetina, prošćij mi jòš jedonpùt onò pišmo.

MARJETINA: A evo ga tu je. (*Vadi pismo iz džepa, otvara ga*). Šta vas zanima.

BEPO: Ma prošćij mi ga jòš jedòn pùt.

MARJETINA: Samo već je šest sati. Znete, još moram poč u *bathroom*. Sad će za koji minut doć muž po mene pa idemo na *airport*, a kad mene isprati, vas će odvest u Santa Monicu.

BEPO: Ma ìmoš *one minute*. Please, once again!

MARJETINA: Dobro: »Draga moja neputo, Marjetina, ja san ti ostari i nikad se ne zna. I nikad se ne zna. U zadnje vrime slabo se ćutin. Iman jednu zelju koju bi mi ti mogla ispunit. Nadam se da ćes me ti razumit. One pokladne noći kad san utekal pri četrdeset i sedan godin, kad san s maškarama s maskenbala utekal barkon u Italiju, ništo san te noći zaboravil. U šufitu mi je visil na zidu kajbun, a u njemu gardelin. Zaboravil san ga pustit da odleti pri nego san utekal. Pao mi je na pamet gardelin kad sam se ukrcal u brod za uteć. Zaboravil san bidnega gardelina i bit će od samoće krepal u kajbun. I bit će od samoće krepal u kajbun. Puno putih san se u životu ćutil kao oti moj zaboravjeni gardelin. Kad umren, til bi da ti, Marjetina, odneseš u stari kraj moga Benjamina i da ga pustiš da poleti iz kajbuna kad dođeš u Komižu. Ovo ti nisan til reć da mi se ne smiješ, kako san lud. A kad me ne bude bilo, onda mi je sve isto hoćeš mi se smijat oli nećeš. Jedino mi je stalo da Benjamin poleti u nebo u staremu kraju i da se napije vode komiske. Tvoj barba Jakomo.«

MARJETINA: Eto, to je sve. (*U veliku putnu torbu stavlja kajbun s gardelinom, klarinet i urnu. U tom trenutku netko zvoni na vratima*). Ovo je sigurno on. Barba Bepo, moramo požurit. U sedam sati valja stić na *airport*. (*Odlazi sa scene s torbom*).

TREĆI PRIZOR

BEPO (*stoji na nogama okrenut publici, sam*): Èto, tò je švè! (*Kontemplativna pauza u kojoj lik sagledava u hipu čitav svoj život, pa se trgne gotovo uplašen, a od tog straha spašava se Jakomovom ironijom*): A nî, nî... nî mi ništa, šđmo mi je mǎlo priškocilo šarce! (*Odlazi*).

Mrak. Samo svjetlo jedne voštanice na stolu. Limena glazba svira posmrtni marš. Najprije bućno, a potom sve tiše, iz daljine, a onda se jasno izdvaja dionica klarineta, ona dominira orkestrom. Pa utihne glazba. Izgubi se u prostoru, a tada odjekne pjesma gardelina, radosna, ljubavna, moćna oda radosti slobodnog leta.